

Dansklaar!

Dans muzisch met je klas dankzij onze handige kaartentool.

Bachelorproefbegeleider(s) Tom Ollieuz

Academiejaar 2024-2025

Bachelorproef voorgedragen door:

Natalia Kaya

Nele Van Looveren

tot het bekomen van

het diploma Educatieve Bachelor

Kleuteronderwijs

Woord vooraf

Dans was voor ons niet vanaf het begin een vanzelfsprekend onderdeel in de kleuterklas. Gedurende onze stages doorheen de driejarige opleiding merkten we hoe zelden muzische dans echt geïntegreerd werd, ondanks de natuurlijke bewegingsdrang en het enthousiasme van kleuters zodra er muziek klinkt. Die vaststelling zette ons aan het denken. Wat houdt kleuterleerkrachten tegen om met dans aan de slag te gaan en hoe kunnen we hen hierin ondersteunen? Zo ontstond het idee voor dit praktijkgericht onderzoek.

Aan het begin van dit traject zaten we samen met onze bachelorproefbegeleider van de stageschool. Uit dat gesprek bleek dat de school graag rond het domein muzische wilde werken, maar zelf nog niet precies wist in welke richting. Wij brachten het voorstel aan om ons toe te spitsen op dans. Een keuze waar we nadien even aan twijfelden. We dachten: “Wat hebben we nu gedaan?” Want eerlijk: dans was ook voor onszelf geen vanzelfsprekend domein in de klas. We vroegen ons af of we genoeg bronnen zouden vinden, of het onderwerp breed genoeg was en of het de leerkrachten wel echt zou aanspreken.

Toch veranderde dat gevoel snel. Eens we erin doken, werden we steeds enthousiaster. We ontdekten hoe krachtig muzische dans kan zijn in de ontwikkeling van jonge kinderen en hoe veel er mogelijk is ook binnen een drukke klaspraktijk. We leerden bij, werden geïnspireerd en groeiden in onze overtuiging dat dans een vaste waarde verdient in het kleuteronderwijs. Intussen zijn we fier op het resultaat dat we samen hebben neergezet. Meer nog, we zijn ervan overtuigd dat we onze eigen tool ook zelf zullen gebruiken in onze toekomstige klaspraktijk.

Deze bachelorproef gaf ons de kans om de kloof tussen theorie en praktijk kleiner te maken en te ervaren hoe waardevol het is om samen met het werkveld iets te creëren. We leerden hoe belangrijk het is om open te staan voor feedback, om met kleine stappen vooruitgang te boeken en hoe betekenisvol het kan zijn om écht in te spelen op wat er leeft in de klas.

We willen hierbij ook graag onze oprechte dank uitspreken aan het kleuterteam van de stageschool voor hun bereidwillige medewerking, enthousiasme en constructieve feedback. Daarnaast bedanken we de professionals uit het werkveld voor het delen van hun inzichten en praktijkervaring.

We hopen dat onze tool bijdraagt aan meer plezier, beweging en muzische expressie in de kleuterklas, voor zowel kinderen als leerkrachten. We hopen ook dat dans, stap voor stap, een meer vanzelfsprekende plek mag krijgen in de klaspraktijk.

Natalia Kaya & Nele Van Looveren

9 juni 2025

Inhoudsopgave

Woord vooraf	2
Samenvatting	4
Inleiding	5
Probleemstelling	6
Literatuurstudie	7
Onderzoeksdoel, ontwerpvrage en deelvragen	9
Onderzoeksfase 1	10
Methode (fase 1)	10
Deelvraag 1	10
Deelvraag 2	10
Deelvraag 3	11
Deelvraag 4	11
Resultaten en conclusies (fase 1)	12
Deelvraag 1	12
Deelvraag 2	13
Deelvraag 3	14
Deelvraag 4	15
Ontwerpeisen	16
Onderzoeksfase 2	17
Methode (fase 2)	17
Resultaten en conclusies (fase 2)	19
Discussie	21
Bronnenlijst	23
Bijlagen	25
Bijlage A: Interviewleidraad kleuterteam	25
Bijlage B: Interviewleidraad professionals	26
Bijlage C: Interviewleidraad – Werkdruk en inzetbaarheid van nieuwe initiatieven	27
Bijlage D: Ontwerp didactische tool - Dansklaar!	28
Bijlage E: Walktrough - Powerpoint	42
Bijlage F: Vragenlijst – Evaluatie tool	43
Bijlage G: Leidraad focusgroepgesprek – Evaluatie Dansklaar!	46

Samenvatting

Kernwoorden:

Muzische dans, kleuterklas, praktische tool

Beschrijving:

Dans wordt in de meeste kleuterklassen slechts sporadisch ingezet, vaak beperkt tot gestructureerde kladansjes of feestelijke gelegenheden. Nochtans genieten kleuters zichtbaar van bewegingsactiviteiten en is muzische dans een krachtig middel voor expressie, fantasie en verbondenheid. Tijdens een overleg met de stageschool kwam de nood aan een haalbare en inspirerende aanpak voor dans naar voren. Dit leidde tot het praktijkgericht onderzoek met de ontwerpvrage: “Hoe kunnen we een praktische tool ontwikkelen die kleuterleerkrachten ondersteunt om muzische dans op een haalbare, speelse en expressieve manier te integreren in hun klaspraktijk?”

Op basis van interviews, literatuurstudie en gesprekken met het kleuterteam werden de noden en struikelblokken in kaart gebracht. Deze inzichten vormden het vertrekpunt voor de ontwikkeling van *Dansklaar!*, een dansbox met gebruiksklare werkvormkaarten, QR-codes met muziek, concrete instructies en extra informatiekaarten. De box is opgesplitst in twee versies (voor jongste en oudste kleuters), met werkvormen die dans benaderen als muzische expressie en niet als nadoen van pasjes.

De tool werd getest in de praktijk en geëvalueerd via een try-out, vragenlijsten en een focusgroep. Leerkrachten reageerden positief: de kaarten zijn duidelijk, motiverend en bruikbaar binnen het klasgebeuren. Vooral het speelse karakter en de laagdrempeligheid vielen in de smaak. Door de korte testfase zijn uitspraken over structurele impact voorlopig beperkt, maar het onderzoek toont aan dat deze tool een waardevol startpunt vormt om muzische dans structureler te verankeren in het kleuteronderwijs.

Inleiding

Dans speelt een fundamentele rol in de ontwikkeling van kleuters. Het biedt kansen voor expressie, motorische ontwikkeling en creatieve exploratie en draagt bij aan een brede muzische vorming. Muzische vorming stimuleert kinderen om op een non-verbale manier te communiceren en geeft hun tools om zichzelf en de wereld beter te begrijpen. Volgens Tielemans (2023) leren kleuters door te dansen hun lichaam als oerinstrument te gebruiken, waardoor ze sterker in hun schoenen komen te staan en een positieve, open houding ontwikkelen ten opzichte van anderen en hun omgeving.

Uit gesprekken met kleuterleerkrachten blijkt echter dat het integreren van dans in het dagelijks klasgebeuren een uitdaging vormt. De leerkrachten hebben behoefte aan ondersteuning bij het gestructureerd aanreiken van dans tijdens dagelijkse routines, zoals kringgesprekken, overgangsmomenten, tussendoortjes maar ook als volwaardige speelleerkansen. Dit onderzoek werd opgestart vanwege deze onzekerheid en het verlangen binnen de praktijksetting om meer ruimte te geven aan muzische dans in de kleuterklassen.

Dans biedt een rijke variëteit aan mogelijkheden voor kleuters om hun creativiteit te verkennen en te verrijken. Het combineert fysieke, cognitieve en emotionele aspecten en ondersteunt kinderen om zichzelf op een authentieke manier te uiten. Het idee van 'muzische meertaligheid', waarbij kinderen via beweging, expressie en fantasie hun relatie met de wereld vormgeven, wordt beschreven door Schmidt (2017). Door dans speels te verweven in routines en speelleerkansen, krijgen kleuters de kans om hun meertaligheid te ontwikkelen, niet alleen in de taal van woorden, maar ook in de taal van beweging en verbeelding, wat hen helpt om een bredere communicatieve vaardigheid op te bouwen en hun wereld op nieuwe manieren te begrijpen.

De praktijksetting betreft een basisschool in Gent, waar leerkrachten aangeven meer dans te willen integreren in hun onderwijspraktijk. Een belangrijke uitdaging hierbij is de beperkte toegang tot de turnzaal, die vaak bezet is door de vaste turnmomenten van alle klassen binnen de school. Hierdoor moeten de kleuterleerkrachten manieren vinden om muzisch dansen te organiseren binnen de beperktere ruimte van hun klasomgeving. Tegelijkertijd ervaren zij een gebrek aan concrete richtlijnen en praktische tools om dans op een inclusieve en didactische manier aan te bieden.

Om aan deze uitdagingen tegemoet te komen, richt dit onderzoek zich op het integreren van dans als een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijkse klasgebeuren. Het doel is om kleuterleerkrachten praktische handvatten aan te bieden waarmee ze dans kunnen verweven in routines, overgangsmomenten en speelleerkansen, zonder dat dit leidt tot een verhoogde werkdruk. Hierbij wordt ook rekening gehouden met het belang van een muzische grondhouding, waarbij nieuwsgierigheid en durf de belangrijkste elementen zijn (Opleidingsteam OKO, 2021).

Dit onderzoek is niet alleen relevant voor de kleuterleerkrachten, maar ook voor de kleuters zelf, die door een verhoogde focus op muzisch dansen dagelijks kunnen profiteren van de voordelen van expressieve beweging en creativiteit.

Met dit onderzoek hopen we de onzekerheid van leerkrachten te verminderen en tegelijkertijd een concrete oplossing aan te bieden zodat de school een leeromgeving kan creëren waarin muzisch dansen een natuurlijke plaats krijgt in de kleuterklassen.

Probleemstelling

In de praktijksetting van basisschool Klimrek Van Beverenplein in Gent, blijkt dat het integreren van dans in de kleuterklassen voor leerkrachten een uitdaging vormt. Het dansaanbod is momenteel sporadisch en beperkt tot voornamelijk voorgemaakte dansjes, vaak met vaste pasjes die de kleuters nadoen. Dit geldt zowel voor de jongste als de oudste kleuters. Voor de oudste kleuters worden dansactiviteiten soms georganiseerd in de turnzaal, maar deze zijn uitzonderlijk door de beperkte toegang tot de turnzaal. De dansmomenten worden meestal enkel rond feestdagen, zoals Sinterklaas, ingezet en maken nog geen structureel onderdeel uit van het dagelijkse klasgebeuren.

Een opvallend knelpunt is dat er weinig ruimte is voor dansexpressie. Kleuters krijgen zelden de kans om zelf bewegingen te improviseren of hun eigen creatieve invulling van dans te geven. Dit komt doordat de focus ligt op het nadoen van door de leerkracht voorgedane danspasjes, wat de ontwikkeling van de eigen expressie van de kleuters belemmert en weinig kansen biedt om tot muzisch dansen te komen.

De belemmeringen die de leerkrachten ervaren zijn veelzijdig. Er is een tekort aan ruimte in de klas, wat soms leidt tot chaos tijdens dansactiviteiten. De beperkte toegang tot de turnzaal maakt het moeilijk om dans vaker in te plannen. Bovendien ervaren leerkrachten een gebrek aan tijd en voorbereiding voor dansactiviteiten, terwijl dans in hun ogen vaak als minder belangrijk wordt beschouwd ten opzichte van andere leerdoelen, zoals taal of motoriek. Dit heeft ervoor gezorgd dat dansmomenten vaak als een tussendoortje worden beschouwd zonder echt muzisch te zijn.

Daarnaast ervaren de leerkrachten een gebrek aan kennis en vertrouwen in de toepassing van muzische dans. Ze hebben onzekerheden over welke dansactiviteiten geschikt zijn voor kleuters, wat ze motorisch aankunnen en hoe ze dansexpressie kunnen stimuleren. Ook blijkt het vinden van geschikte muziek, vooral instrumentale muziek, een uitdaging te zijn.

Ondanks deze belemmeringen blijkt er wel een bereidheid om meer met dans te werken. Leerkrachten zien in dat kleuters enthousiast reageren op dansmomenten en soms zelf vragen om dansjes te herhalen. Er is interesse in het gebruik van prentenboeken als inspiratie voor dans. De leerkrachten geven aan behoefte te hebben aan kant-en-klare lesfiches met duidelijke differentiatie voor verschillende leeftijden en niveaus. Er is ook vraag naar oplossingen om dansactiviteiten minder tijdsintensief te maken en beter te organiseren.

Samenvattend blijkt uit het gesprek met de leerkrachten dat er zowel een behoefte als verlangen is om meer ruimte te geven aan dans in de kleuterklassen. De praktische obstakels, zoals ruimtegebrek, beperkte tijd en kennis, vormen echter een belemmering. Het integreren van dans in het dagelijkse klasgebeuren en speelleerkansen vraagt om gerichte ondersteuning, praktische handvatten en de nodige inspiratie om de kleuters zowel motorisch als creatief te stimuleren.

Het onderzoek richt zich daarom op het aanreiken van concrete handvatten en toepasbare werkvormen, zodat dans een vanzelfsprekender onderdeel wordt van het dagelijkse klasgebeuren in de kleuterklas. Dit sluit aan bij de bredere doelstelling om kleuterleerkrachten te ondersteunen bij het integreren van dans in hun onderwijspraktijk, wat de muzische ontwikkeling van de kleuters ten goede zal komen.

Wat is muzisch werken?

Muzisch werken wordt in de literatuur op verschillende manieren omschreven. Volgens Opleidingsteam OKO (2021) staat creativiteit en kunstzinnigheid centraal binnen muzisch werken. Dit wordt gekenmerkt door een wereld van verbeeldingskracht en fantasie, waarin goed of fout niet bestaan. Dit maakt 'het muzische' soms moeilijk te definiëren. Opleidingsteam OKO (2021) introduceert in dit kader de 'muzische spiegel'. Een concept dat stimuleert om vanuit een muzische grondhouding, kwaliteitsvol muzisch werken met jonge kinderen vorm te geven.

Daarnaast stellen Rashid en Rashid (2022) dat kunsteducatie de innovatieve geest van leerlingen ondersteunt en een belangrijke rol speelt in hun creatieve ontwikkeling. Muzisch werken wordt gezien als een proces waarin kinderen zich via verschillende kunstzinnige middelen kunnen uitdrukken, zoals dans, muziek en beeldende kunst. Dit sluit aan bij de visie van Çetin (2021), die benadrukt dat kunstactiviteiten bijdragen aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kleuters.

Het belang van muzisch werken

Muzisch werken speelt een cruciale rol in de ontwikkeling van jonge kinderen. Şahin en Inonu University (2021) benadrukken dat de kleuterperiode een fase is waarin kinderen nog niet volledig beschikken over verbale en schriftelijke expressiemogelijkheden. Daarom is het essentieel om artistieke activiteiten in te zetten ter ondersteuning van hun algemene ontwikkeling. Dit draagt bij aan zowel hun cognitieve als sociale en emotionele groei.

Çetin (2021) voegt hieraan toe dat muzisch werken kinderen een omgeving biedt waarin ze vrij kunnen spelen, creëren en hun dromen kunnen verbeelden. Dit stimuleert niet alleen hun verbeeldingskracht, maar ook hun communicatieve vaardigheden en emotionele expressie. Muzische activiteiten helpen kinderen om onderdrukte emoties los te laten en bieden een natuurlijke context waarin zij vrij kunnen handelen en experimenteren. Dit wordt ondersteund door Rashid en Rashid (2022), die aangeven dat kunsteducatie verschillende hersengebieden activeert, wat bijdraagt aan probleemoplossend denken en besluitvorming.

Volgens Magsamen en Battro (2011) reikt het belang van muzisch werken verder dan louter artistieke expressie. Zij stellen dat het ook de motivatie en het zelfvertrouwen van kinderen verhoogt, evenals hun culturele bewustzijn en sociale harmonie. Deze visie wordt gedeeld door Bautista et al. (2017), die de cruciale rol van kleuterleerkrachten benadrukken in het ondersteunen van de esthetische en creatieve zelfexpressie van kinderen. Zij wijzen er ook op dat er nog weinig onderzoek gedaan is naar hoe kunsteducatieve praktijken concreet vorm krijgen binnen de kleuterklas.

Voordelen van muzisch werken

Verschillende auteurs benadrukken de brede voordelen van muzisch werken. Çetin (2021) stelt dat kunstactiviteiten een natuurlijke context bieden waarin kinderen vrij kunnen handelen en experimenteren, wat bijdraagt aan hun symbolisch denken en het vermogen om met verschillende situaties om te gaan. Dit sluit aan bij de bevindingen van Gultekin (2011, geciteerd in Çetin, 2021), die stelt dat muzische activiteiten kinderen helpen specifieke kenmerken en vaardigheden te ontwikkelen die cruciaal zijn voor hun algemene ontwikkeling.

Rashid en Rashid (2022) benoemen dat kunst een belangrijk leermiddel is, omdat het bijdraagt aan de cognitieve en sociale ontwikkeling van kinderen. Muzisch werken biedt toegang tot verschillende hersengebieden, waardoor het helpt bij besluitvorming en probleemoplossend denken. Zij identificeren verschillende voordelen, waaronder verhoogde betrokkenheid, stimulatie van een groei mindset, verbeterde samenwerking en verhoogde creativiteit. Dit sluit aan bij de bredere visie van Şahin en Inonu University (2021), die pleiten voor een sterke verankering van kunsteducatie in het kleuteronderwijs.

Gentle (2021) benadrukt in haar artikel het belang van dans en bewegend leren als onderdeel van muzisch werken. Dans draagt niet alleen bij aan motorische ontwikkeling, zoals coördinatie, houding en balans, maar heeft ook invloed op sociale en cognitieve aspecten. Door samen te dansen ontstaat er onder kinderen meer verbondenheid, doordat het hormoon oxytocine vrijkomt. Dans zorgt dus voor sociale interactie en bevordert het verminderen van stress. Bovendien blijkt dat kinderen die bewegend leren, dus via dans cognitieve leerdoelen bereiken, meer betrokken zijn en beter presteren. Dans werkt als een krachtig middel om leerinhouden op een speelse, betekenisvolle en geïntegreerde manier aan te bieden.

Internationale praktijkvoorbeelden

In Zweden wordt dans binnen het kleuteronderwijs ingezet als middel om inclusiviteit en participatie te bevorderen. Gripson et al. (2021) stellen dat dansactiviteiten in het kleuteronderwijs gericht zijn op het betrekken van alle kinderen, ongeacht hun vaardigheden en dat democratische waarden zoals gelijkheid en samenwerking hierin centraal staan. Daarnaast wordt dans vaak geïntegreerd met andere leergebieden, zoals muziek en wiskunde, waardoor het een middel wordt om bredere leerdoelen te bereiken.

Een opvallend kenmerk van de Zweedse aanpak is dat kleuters veel ruimte krijgen om vrij te bewegen en hun emoties te uiten. Dit draagt bij aan hun creatieve ontwikkeling en zelfvertrouwen. Gripson et al. (2021) merken echter op dat kleuterleerkrachten in Zweden vaak een gebrek aan specifieke vaardigheden en kennis hebben op het gebied van dans en choreografie. Dit wordt gezien als een belemmering voor het volledig benutten van het potentieel van dans in het onderwijs. Er wordt dan ook gesuggereerd dat training in choreografisch denken en pedagogische tools kunnen bijdragen aan een effectievere implementatie van dans binnen het kleuteronderwijs.

Conclusie

Uit de literatuur blijkt dat muzisch werken een essentiële rol speelt in de ontwikkeling van kleuters. Het stimuleert hun creativiteit, emotionele expressie en sociale vaardigheden. Bovendien draagt het bij aan hun cognitieve en probleemoplossende vermogens. Internationale praktijkvoorbeelden, zoals die uit Zwitserland, tonen aan dat dans kan worden ingezet als een krachtig middel voor inclusie en participatie. Een gebrek aan didactische expertise bij leerkrachten vormt een uitdaging voor de implementatie van muzische dansactiviteiten. Dit onderstreept de noodzaak van gerichte ondersteuning en praktische tools voor kleuterleerkrachten om muzische dans structureel in hun onderwijspraktijk te kunnen integreren.

Onderzoeksdoel, ontwerpvraag en deelvragen

Onderzoeksdoel:

Met dit praktijkonderzoek willen we kleuterleerkrachten ondersteunen in het integreren van muzische dans op een toegankelijke en didactische manier in hun dagelijkse klaspraktijk. Door praktische tools en richtlijnen te ontwikkelen streven we ernaar dat leerkrachten vaker en met meer vertrouwen muzische dansactiviteiten inzetten. Dansen tijdens routines zoals kringmomenten, tussendoortjes en speelleerkansen, zodat dans een vanzelfsprekend en waardevol onderdeel wordt van het kleuteronderwijs.

Ontwerpvraag:

Hoe kunnen we praktische tools en richtlijnen ontwikkelen waarmee kleuterleerkrachten muzische dans op een toegankelijke en didactische manier kunnen integreren in hun dagelijkse onderwijspraktijk, zodat dans op een gestructureerde en waardevolle wijze onderdeel wordt van de kleuterklas, zonder dat dit de werkdruk verhoogt?

Deelvragen eerste onderzoeksfase: cyclus voor praktijkonderzoek

1. Wat zijn de specifieke behoeften van kleuterleerkrachten als het gaat om het integreren van muzische dans in hun dagelijkse klaspraktijk?
2. Aan welke didactische en praktische eisen moeten de ontwikkelde tools voldoen om het gebruik van muzische dans te faciliteren binnen de kleuterklas?
3. Welke succesvolle werkwijzen, ideeën uit andere scholen of experts kunnen inspiratie bieden voor het ontwikkelen van praktische tools voor de integratie van muzische dans in de kleuterklas?
4. Wat verstaan kleuterleerkrachten onder werkdruk en op welke manier kan bij het ontwikkelen van tools voor muzische dans rekening worden gehouden met deze werkdruk?

Deelvragen tweede onderzoeksfase: innovatiecyclus

1. Hoe ervaren kleuterleerkrachten het gebruik van de ontwikkelde tools in hun dagelijkse praktijk en welke aanpassingen bevelen ze aan om de integratie van muzische dans te verbeteren?
2. In hoeverre heeft de toepassing van de tools bijgedragen aan de frequentie en effectiviteit van de inzet van muzische dans in de kleuterklas?
3. Welke randvoorwaarden en ondersteuningsnoden ervaren kleuterleerkrachten bij het implementeren van de tools in hun klaspraktijk?

Onderzoeksfase 1

Methode (fase 1)

Deelvraag 1

Om een helder beeld te krijgen van de noden die het kleuterteam ervaart bij het integreren van muzische dans in de dagelijkse klaspraktijk, kozen we ervoor om interviews af te nemen bij het volledige kleuterteam van basisschool Klimrek. Deze methode laat toe om op een gerichte en diepgaande manier zicht te krijgen op hun ervaringen, bezorgdheden en verwachtingen.

Tijdens de gesprekken werkten we met een gestructureerde interviewleidraad (zie bijlage A). Die gaf houvast om belangrijke thema's aan bod te laten komen, zoals praktische drempels, tijdsdruk of inhoudelijke onzekerheden. Tegelijk liet de open structuur ruimte voor persoonlijke reflecties, waardoor rijke en waardevolle data verzameld konden worden.

De interviews vonden plaats op school bij de start van het tweede semester. Na toestemming van de leerkrachten werden de gesprekken opgenomen en nadien zorgvuldig uitgeschreven en geanalyseerd.

We kozen voor deze aanpak omdat de directe interactie met leerkrachten waardevolle inzichten oplevert in de realiteit van hun klaspraktijk. Door te vertrekken vanuit hun stem willen we een tool ontwikkelen die maximaal aansluit bij hun noden, werkwijze en mogelijkheden.

Deelvraag 2

Om een tool te kunnen ontwikkelen die effectief inzetbaar is in de kleuterklas, onderzochten we aan welke voorwaarden de materialen moeten voldoen, zowel op didactisch als op praktisch vlak. We kozen ervoor om interviews af te nemen met twee doelgroepen: kleuterleerkrachten en dansspecialisten met ervaring in muzische opvoeding.

Beide groepen benaderden het onderwerp vanuit een ander perspectief. Leerkrachten gaven inzicht in de klascontext en de organisatorische haalbaarheid, terwijl danspedagogen input konden geven over didactische principes en geschikte methodieken. Op die manier verzamelden we inhoudelijke en praktische criteria die ons konden helpen bij het vormgeven van de tool.

De interviews vonden plaats aan het begin van het tweede semester, afhankelijk van de beschikbaarheid van de deelnemers. Leerkrachten werden op school geïnterviewd, gesprekken met dansspecialisten vonden fysiek plaats op verschillende locaties.

Tijdens de gesprekken werkten we met een interviewleidraad (zie bijlage B) met gerichte vragen over de opbouw van dansactiviteiten, materiaalgebruik, differentiatie, tijdsbesteding en haalbaarheid. Enkele voorbeeldvragen waren: "Wat zijn volgens u de belangrijkste doelen van dansactiviteiten bij kleuters?" of "Hoe kunnen we improvisatie en eigen inbreng stimuleren?"

Na toestemming werden de gesprekken opgenomen, uitgeschreven en geanalyseerd. Op basis van deze data bepaalden we welke didactische en praktische kenmerken essentieel zijn voor een bruikbare en doordachte dansgerichte tool.

Deelvraag 3

Om inspiratie op te doen voor het ontwerp van onze tool, gingen we op zoek naar bestaande werkwijzen, voorbeelden en inzichten rond muzische dans bij kleuters. We combineerden praktijkverkenning met bronnenanalyse om zicht te krijgen op concrete methodieken, structuren en materialen die elders reeds effectief worden ingezet.

We spraken met dansdocenten en professionals gespecialiseerd in muzische dans. We onderzochten ook voorbeelden uit buitenlandse scholen waar dans structureel geïntegreerd is in het kleuteronderwijs. Daarnaast analyseerden we bestaande materialen, zoals bijvoorbeeld uit het Zeppelin-aanbod, om zicht te krijgen op bruikbare formats en werkvormen.

De verkenningen vonden plaats aan het begin van het tweede semester. Afhankelijk van de mogelijkheden en voorkeuren van de betrokken deskundigen, vonden de gesprekken plaats op locatie of digitaal. Tijdens de gesprekken werd gewerkt met open vragen, met ruimte om ervaringen, successen en aandachtspunten te delen.

De interviews werden opgenomen met toestemming van de deelnemers en nadien geanalyseerd op terugkerende principes of opvallende voorbeelden. Deze inzichten vormden een rijke aanvulling op de eigen input en boden inspiratie om de tool vorm te geven op een manier die creatief, haalbaar én effectief is voor de kleuterpraktijk.

Deelvraag 4

Om de vierde deelvraag te beantwoorden, kozen we ervoor om een apart semigestructureerd interview af te nemen bij alle vijf de kleuterleerkrachten van de school. Deze interviews vonden plaats in de week van 10 februari 2025. Deze leerkrachten zijn later ook betrokken bij de testfase van onze tool. We wilden hiermee een volledig en representatief beeld krijgen van hoe werkdruk in de schoolcontext wordt ervaren en welke noden er leven om nieuwe werkvormen zoals muzische dans op een haalbare manier te integreren.

We kozen voor een interview omdat werkdruk sterk context- en persoonsgebonden is, en dus moeilijk te vatten is via een gestandaardiseerde vragenlijst. Een open gesprek biedt meer ruimte voor nuance en laat ons toe om door te vragen op uitspraken en concrete voorbeelden. Het interview werd opgebouwd rond enkele kernvragen (zie bijlage C) die peilden naar de factoren die bijdragen aan werkdruk, de mate waarin nieuwe initiatieven zoals muzische dans als haalbaar worden ervaren en wat leerkrachten nodig hebben om een dergelijke tool effectief te kunnen inzetten zonder dat het hen extra belast.

Aanvullend op de interviews baseerden we ons ook op bestaande literatuur over werkdruk in het kleuteronderwijs. Deze bronnen werden bestudeerd in de week van 24 februari 2025 en hielpen ons om de verzamelde praktijkgegevens te kaderen binnen bredere inzichten over belasting, tijdsdruk en ondersteuningsbehoeften bij leerkrachten. Door deze combinatie van praktijkervaring en theoretische onderbouwing kunnen we sterker onderbouwde keuzes maken bij het ontwerp van de tool.

De inzichten uit dit interview gebruiken we om bij het verdere ontwerp van de tool expliciet rekening te houden met haalbaarheid, tijdsinvestering, voorbereiding en ondersteuning. Op die manier streven we naar een realistisch ontwerp dat inspeelt op de noden van de doelgroep, zonder hun werklust te verhogen.

Resultaten en conclusies (fase 1)

Deelvraag 1

Op basis van de afgenomen interviews bij het kleuterteam van basisschool Klimrek konden we duidelijke inzichten verkrijgen in de specifieke behoeften van kleuterleerkrachten rond het integreren van muzische dans in hun dagelijkse klaspraktijk. Wat opvalt, is dat er binnen het team een algemene positieve houding heerst voor dans. Leerkrachten merken dat de kleuters enthousiast reageren op dansmomenten en dat herhaling van bepaalde dansjes vaak spontaan gevraagd wordt door de kinderen. Er is dus zeker bereidheid en motivatie om dans in te zetten.

Toch blijkt uit de gesprekken dat de concrete toepassing van muzische dans beperkt blijft. Dansmomenten vinden meestal plaats tijdens het onthaal of bij speciale gelegenheden zoals Sinterklaas of schoolfeesten en bestaan vooral uit vaste dansjes met liedjes en vooraf bepaalde bewegingen. Dansexpressie komt nauwelijks aan bod, niet als een structureel onderdeel van het leerplan. Leerkrachten geven aan dat dansactiviteiten meestal beperkt blijven tot het nadoen van bewegingen van de leerkracht, waarbij weinig ruimte is voor eigen inbreng van de kinderen.

De voornaamste struikelblokken die naar voren kwamen zijn vaak het organisatorische aspect. Een gebrek aan tijd, beperkte toegang tot de turnzaal en het voorbereidingswerk maken het moeilijk om dans in te plannen. Dans wordt hierdoor zelden als lesdoel gekozen en krijgt een lagere prioriteit dan vakken als taal en motoriek. Leerkrachten geven aan dat ze dans als tussendoortje uitvoeren, maar niet in thema.

Er is ook een inhoudelijke onzekerheid. Sommige leerkrachten voelen zich onvoldoende geïnformeerd over wat muzische dans precies inhoudt en hoe ze dit op een correcte manier kunnen inzetten. Ze benoemen de nood aan praktische ondersteuning, zoals uitgewerkte lesfiches met differentiatie, een muzieklijst (vooral instrumentaal) en voorbeelden van dansactiviteiten die weinig voorbereiding vragen en aansluiten bij bestaande thema's of routines.

Leerkrachten geven ook aan dat ze sneller dans zouden integreren als ze dit samen met collega's konden uitvoeren. Het delen van ideeën verlaagt de drempel en verhoogt het enthousiasme.

Conclusie

Hoewel kleuterleerkrachten het belang en waarde van dans voor kleuters erkennen, zijn er diverse drempels die een volwaardige integratie van muzische dans in de klaspraktijk belemmeren. De grootste noden situeren zich op vlak van praktische haalbaarheid, toegang tot inspiratie en kennis over de didactische aanpakken. Leerkrachten vragen om toegankelijke tool met kant en klare voorbeelden om dans op een meer gestructureerde en haalbare manier in hun klaspraktijk te integreren. Door hier gericht op in te spelen, kan muzische dans een volwaardiger plaats krijgen binnen het kleuteronderwijs.

Deelvraag 2

Uit de interviews blijkt duidelijk dat een succesvolle tool voor muzische dans in de kleuterklas aan zowel didactische en praktische voorwaarden moet voldoen om bruikbaar en effectief te zijn voor de kleuterleerkrachten met weinig ervaring of vertrouwen in dans.

De eerste belangrijke didactische eis is dat de tool kleuters stimuleert tot creatieve en expressieve beweging en dus meer omvat dan enkel het aanleren van vaste danspasjes. Zowel Maud als Tineke benadrukken het belang van dansexpressie. De kinderen moeten uitgedaagd worden om zelf betekenis te geven aan hun bewegingen, bijvoorbeeld via fantasieverhalen, prentenboeken of materialen zoals linten of figuren. De nadruk ligt op het beleven, verbeelden en het ontdekken van eigen lichaam, eerder dan op het nadoen van voorgedane dansen. Hiervoor worden de bouwstenen van dans zoals: ruimte, tijd, kracht, vorm en relatie als inhoudelijk kader voorgesteld, zodat de muzische component duidelijk verankerd is.

Daarnaast wordt sterk aangeraden om de werkvormen eenvoudig en herkenbaar te maken. Spelvormen zoals “leider-volger” of “spiegelen” zijn volgens beide experts laagdrempelig en muzisch en kunnen met beperkte instructie worden aangepast aan verschillende thema’s of fantasieverhalen. Er wordt ook geadviseerd om te vertrekken van open, herbruikbare dansconcepten die flexibel inzetbaar zijn, eerder dan van sterk thematisch gebonden opdrachten. Dit laat toe dat de tool aangepast kan worden aan verschillende klascontexten en thema’s.

Op praktisch vlak werd meermaals benadrukt dat de tool zo gebruiksvriendelijk mogelijk moet zijn. Leerkrachten hebben weinig tijd, dus is het cruciaal dat dansactiviteiten snel inzetbaar zijn, met minimale voorbereidingstijd. Concrete voorbeelden, korte en duidelijke instructies en het gebruik van filmpjes worden als meerwaarde gezien. QR-codes met demonstraties of Spotify-lijsten met geschikte muziek kunnen hierbij helpen. Ook het werken met visuele kaarten en/of fiches met een logische en overzichtelijke opbouw, wordt ondersteunend ervaren.

Een ander belangrijk praktisch aspect is de ruimtebeperking in de kleuterklas. Omdat toegang tot de turnzaal vaak beperkt is, moet de tool bruikbaar zijn in de klasruimtes of buiten op de speelplaats. Korte dansspelletjes, tussendoortjes, dansmomenten in routines of tijdens overgangsmomenten worden daarom als waardevolle instapmogelijkheden genoemd.

Conclusie

Samengevat moet een goede dans tool voor de kleuterklas laagdrempelig, visueel, kort, flexibel en concreet zijn. De activiteiten moeten muzisch en creatief zijn, ruimte laten voor de inbreng van de kleuters, aansluiten bij de leefwereld van kleuters en haalbaar zijn binnen de dagelijkse klasorganisatie. Alleen dan ontstaat er ruimte voor dans die méér is dan een tussendoortje en effectief bijdraagt aan de muzische ontwikkeling van de kinderen.

Deelvraag 3

De combinatie van praktijkverkenning en bronnenanalyse bracht verschillende succesfactoren aan het licht voor de integratie van muzische dans in de kleuterklas. Zowel uit gesprekken met professionals als uit literatuuronderzoek blijkt dat effectieve danspraktijken voor jonge kinderen steunen op een combinatie van structuur, creativiteit en verbinding met andere ontwikkelingsdomeinen.

Een eerste belangrijke vaststelling is dat leerkrachten pas tot dans komen als ze zich gesteund en bekwaam voelen. Dat blijkt onder meer uit het project *Dancing with Dr. E* (Theodotou, 2025), waarin een eenvoudig, flexibel dansraamwerk werd aangereikt aan 18 medewerkers uit kleuterklassen in Zuidoost-Londen. Hoewel de deelnemers zich vooraf onzeker voelden over dansactiviteiten, groeide hun zelfvertrouwen door praktische training, wekelijkse begeleiding en het samenwerken met de kinderen. In deze aanpak werden kinderen actief betrokken bij het kiezen van thema's, muziek en bewegingen, waardoor het eigenaarschap en de betrokkenheid vergrootten. Dans werd ingezet als middel tot empowerment, niet als doel op zich.

Ook uit Nederlands onderzoek blijkt dat danspraktijken succesvoller zijn wanneer leerkrachten ondersteund worden. In het project *Dansend Nederlands* (Sap, 2023) werd co-teaching toegepast: een danscoach werkte samen met de leerkracht om taalontwikkeling via dans te stimuleren bij NT2-kleuters. Herhaling, ritme en beweging hielpen kinderen nieuwe woorden beter te begrijpen en te onthouden. Leerkrachten merkten niet alleen taalwinst bij de kinderen op, maar ervoeren ook meer plezier, betrokkenheid en inzicht in hun eigen rol als begeleider van bewegend leren.

Een derde perspectief komt uit een Zweeds onderzoek naar *school-age educate* (Mattsson & Pastorek Gripson, 2024), waar dans vaak spontaan ontstaat vanuit vrije tijd, maar waarin begeleiders die actief participeren – met hun lichaam en creativiteit – kinderen helpen om hun sociale vaardigheden en zelfvertrouwen te ontwikkelen. Het onderzoek benadrukt de kracht van improvisatie, co-creatie en het belang van een veilige, inclusieve setting waarin kinderen zichzelf durven uitdrukken.

Tot slot bevestigen interviews met leerkrachten dat dansactiviteiten vaak lukken wanneer er voldoende houvast is: via een lesstructuur, voorbeeldmateriaal of het samenwerken met een specialist. Tegelijk vragen ze om ruimte voor spel, verbeelding en afstemming op het klasgebeuren. Succesvolle praktijken ontstaan daar waar leerkrachten zich durven laten meevoeren met de kinderen, maar ook kunnen terugvallen op eenvoudige en haalbare tools.

Conlusie

Deze inzichten tonen dat een effectieve danspraktijk niet start bij choreografie, maar bij verbinding met het kind, met de klasdynamiek en met het zelfvertrouwen van de leerkracht. Praktische tools moeten dan ook inzetten op hanteerbaarheid, samenwerking, thematische integratie en ruimte voor kinderlijke inbreng.

Deelvraag 4

Uit de semigestructureerde interviews met vijf kleuterleerkrachten (week van 10 februari 2025) blijkt dat werkdruk in de praktijk vooral gelinkt wordt aan drie factoren: tijdsdruk, planlast en een tekort aan ondersteuning. Leerkrachten geven aan dat hun dag al overvol zit met lesvoorbereiding, administratie en zorgoverleg. Het integreren van extra activiteiten zoals dans voelt voor sommigen als “er nog iets bij” als de implementatie niet eenvoudig is. Eén leerkracht verwoordde het als volgt: *“We zijn enthousiast over dans, maar het moet echt haalbaar zijn in een gewone week.”*

Daarnaast kwam naar voren dat het ervaren van werkdruk sterk verschilt per persoon. Leerkrachten met meer ervaring of affiniteit met muzische vorming ervaren doorgaans minder stress bij het inzetten van dansactiviteiten. Minder ervaren collega's gaven aan dat ze vooral nood hebben aan duidelijke instructies en kant-en-klare materialen om de stap naar dans in de klas te durven zetten.

De gesprekken tonen ook aan dat werkdruk niet enkel negatief wordt beleefd. Wanneer de inhoud van een tool goed aansluit bij de leefwereld van de klas, ervaren leerkrachten juist energie en voldoening. Dit komt overeen met bevindingen in de literatuur waarin gesteld wordt dat werkdruk vaak verlicht wordt door ondersteuning, autonomie en betrokkenheid.

De literatuurstudie bevestigt dat werkdruk niet enkel een kwestie is van ‘tijd te kort’, maar ook te maken heeft met hoe complex en betekenisvol het werk wordt ervaren (Steunpunt Onderwijsonderzoek, 2023). Tools die als “onnodige extra” worden gepresenteerd verhogen de druk, terwijl tools die aansluiten bij bestaande routines of bijdragen aan kerndoelen juist helpend kunnen zijn (Klasse, 2021).

Conclusie

Om rekening te houden met werkdruk bij het ontwikkelen van tools voor muzische dans moeten volgende aspecten centraal staan:

1. Laagdrempeligheid en helderheid:

Tools moeten meteen bruikbaar zijn zonder uitgebreide voorbereiding. Visuele instructies en voorbeeldlessen kunnen dit ondersteunen.

2. Flexibiliteit:

Leerkrachten moeten kunnen kiezen wanneer en hoe ze de tool inzetten, zodat deze past binnen hun eigen klaswerking.

3. Ondersteuning en samenwerking:

Professionalisering, overlegmomenten en gedeelde verantwoordelijkheid binnen het team verlagen de werkdruk.

4. Erkenning van diversiteit:

Verschillen in ervaring, comfort en muzische vaardigheden vragen om een aanbod op maat – met opties voor zowel beginners als gevorderden.

Door deze inzichten te integreren in het ontwerp van de tool wordt vermeden dat muzische dans als extra belasting wordt gezien. In plaats daarvan kan het net bijdragen aan werkplezier, verbondenheid en rijke leerervaringen – wat volgens Klasse (2021) essentiële beschermende factoren zijn tegen werkdruk.

Ontwerpeisen: het ontwerp moet aandacht hebben voor...	Op basis van volgende data
Het aanbieden van dansactiviteiten die aansluiten bij klasactiviteiten, routines en thema's	Interview kleuterteam Literatuurstudie
Het creëren van ruimte voor dansexpressie en creatieve inbreng van kleuters	Interview professionals Literatuurstudie
De gebruiksvriendelijkheid en directe inzetbaarheid van de tool (visueel, korte impulsen)	Interview kleuterteam Interview professionals Literatuurstudie
De flexibiliteit en differentiatie naar context en niveau	Interview professionals Literatuurstudie
De uitvoerbaarheid binnen beperkte ruimtes zoals klaslokaal of speelplaats	Interview kleuterteam Interview professionals
Een muziekselectie die sfeer en expressie ondersteunt, bij voorkeur instrumentaal	Interview kleuterteam Interview professionals
De beperking van werkdruk, lage instap, geen planlast en de mogelijkheid voor de leerkracht om de tool naar eigen inzicht en ritme in te zetten	Interview kleuterteam Literatuurstudie

Onderzoeksfase 2

Methode (fase 2)

Tijdens onderzoeksfase 2 werd de ontwikkelde tool “Dansklaar!” (zie bijlage D) uitgetest en geëvalueerd via een combinatie van strategieën: een walkthrough met try-outelementen, een klastry-out, feedbackformulieren en een focusgroepgesprek. De verschillende methoden waren bedoeld om zowel de bruikbaarheid, begrijpelijkheid als de praktische toepasbaarheid van het ontwerp te toetsen.

Walkthrough met try-outelementen

De introductie van de tool gebeurde in de vorm van een walkthrough met het kleuterteam. In deze sessie stelden we de tool inhoudelijk voor, verduidelijkten we het belang van muzisch dans in relatie tot taalontwikkeling (zie bijlage E) en gingen we in op de opbouw, het gebruik en de meerwaarde van de verschillende danskaarten. Hoewel deze sessie formeel als walkthrough werd opgevat, bevatte ze ook elementen van een try-out: de leerkrachten gingen namelijk zelf aan de slag met enkele danskaarten en ervoeren hoe de tool concreet werkt in de praktijk. Op die manier konden ze meteen feedback geven op gebruiksvriendelijkheid en toepasbaarheid.

Try-out in de klas

In totaal werd de tool drie dagen lang getest in de klas. Door ziekte bij teamleden, feestdagen en geplande uitstappen werd de voorziene testperiode onverwacht beperkt. Hoewel de initiële bedoeling was om het ontwerp over een langere periode te testen, lieten de omstandigheden dit niet toe. Hierdoor kon er geen uitspraak gedaan worden over structurele gedragsveranderingen bij leerkracht, zoals een verhoogde frequentie van muzisch dansen. Wel kon de focus liggen op eerste indrukken, praktische haalbaarheid en bruikbaarheid. Tijdens de drie dagen werden verschillende danskaarten gebruikt met kleuters, waarbij wij aanwezig waren ter observatie. Deze observaties gaven ons zicht op hoe de tool effectief werd ingezet en welke elementen vlot of minder vlot verliepen.

Vragenlijst

Na de testfase vulden de deelnemende leerkrachten een vragenlijst (zie bijlage F) in, gericht op gebruiksvriendelijkheid, duidelijkheid van instructies, haalbaarheid binnen de klascontext en hun algemene indrukken van de tool. Deze kwalitatieve gegevens gaven zicht op de sterktes van het ontwerp maar ook op enkele werkpunten die verdere verfijning vereisen.

Focusgroepgesprek

Om de data uit de vragenlijsten verder te verdiepen, organiseerden we aansluitend een kort focusgroepgesprek (zie bijlage G) met drie leerkrachten. In dit gesprek gingen we dieper in op hun ervaringen tijdens het testen, de meerwaarde die ze zien voor hun klaspraktijk en mogelijke drempels bij het blijvend gebruik van de tool. Er werd aandacht besteed aan hoe de tool concreet ingezet werd, hoe haalbaar ze de differentiatiemogelijkheden vonden en welke rol muziek speelde bij het aanbrenge van de activiteiten. Dit gesprek leverde waardevolle inzichten op rond gebruiksvriendelijkheid, tijdsinvestering en motivatie van de leerkracht. Het bood ook ruimte om gedeelde ervaringen te vergelijken en eventueel oplossingsgericht te denken rond knelpunten.

Beperkingen

Hoewel de testfase waardevolle input opleverde, erkennen we dat de duur van drie dagen te kort was om diepgaande conclusies te trekken over impact op langere termijn. Deze beperking werd

veroorzaakt door onvoorziene omstandigheden. We vermelden dit expliciet in de rapportering om de betrouwbaarheid van de resultaten eerlijk te kaderen.

In de volgende sectie worden de resultaten en conclusies van deze onderzoeksfase beschreven.

Beschrijving van de tool

De tool *Dansklaar!* is een praktische, kant-en-klare dansbox waarmee kleuterleerkrachten muzisch dansen kunnen integreren in hun klaspraktijk. Er werd bewust gekozen voor twee aparte versies: één voor jongste kleuters (2,5 tot 4 jaar) en één voor oudste kleuters (4 tot 6 jaar). Elke versie bevat danskaarten, een korte handleiding en aanvullend materiaal, afgestemd op de noden van de doelgroep.

De box voor jongste kleuters bevat vier danswerkvormen: spiegelen, dansslingeren, stopdans en de tovenaarsdans. De box voor oudste kleuters bevat dezelfde vier werkvormen, aangevuld met drie extra werkvormen: leider en volger, dans- en stoptovenaar, en dansmemory.

Elke danskaart is opgebouwd volgens een vaste structuur:

- Titel en werkvorm
- QR-code met bijhorende muziek
- Stapsgewijze instructie

Bij elke werkvormkaart hoort ook een aparte informatiekaart. Deze bevat:

- Extra mogelijke dansbouwstenen en bijhorende voorbeelden
- Doelen gekoppeld aan de werkvorm
- Tips voor begeleiding en differentiatie

Daarnaast bevat de tool ook vier startwerkvormkaarten: materiaal, brainstorm, dansverhaal (zelf bedacht) en prentenboek. Deze kunnen ingezet worden als aanzet of voorbereiding op het dansmoment.

De tool bevat bovendien een korte handleiding per leeftijdsgroep waarin de visie en het gebruik kort worden toegelicht, inclusief suggesties voor opbouw. Op basis van de feedback van leerkrachten werd een aparte bouwstenenkaart toegevoegd met visuele uitleg over de belangrijkste dansbouwstenen. Ook een kaart met dansopstellingen zal nog toegevoegd worden, om leerkrachten houvast te bieden bij het structureren van de ruimte en het organiseren van de groep.

In de doos zitten naast de kaarten ook enkele eenvoudige materialen zoals een toverstaf, krijt, tape en rekkers om duo's te vormen. Deze materialen kunnen optioneel gebruikt worden ter ondersteuning van de dansactiviteiten.

De volledige tool is ontworpen om intuïtief en laagdrempelig te zijn, met maximale autonomie voor de leerkracht. Dankzij de duidelijke structuur kunnen zowel beginnende als ervaren leerkrachten ermee aan de slag zonder voorafgaande danservaring.

Resultaten en conclusies (fase 2)

Tijdens de testfase van drie dagen bleek uit de bevindingen van de vragenlijst en het focusgroepgesprek dat leerkrachten het gebruik van de tool als positief, haalbaar en stimulerend ervaarden. De opdeling in jongste en oudste kleuters werd als logisch en werkbaar gezien. Ook de duidelijke instructies, QR-codes met muziek en visuele ondersteuning maakten het materiaal laagdrempelig. Leerkrachten gaven aan zich dankzij deze structuur voldoende ondersteund te voelen om dans op een creatieve manier te integreren in hun klaspraktijk.

Hoewel de tool slechts gedurende drie dagen getest werd, zagen we dat leerkrachten nieuwsgierig en positief reageerden op de mogelijkheden ervan. Of de tool op langere termijn effectief zal leiden tot een hogere frequentie van dansactiviteiten in de klas, valt moeilijk te voorspellen. Daarvoor was de testperiode te kort. Wel gaf het speelse karakter van de werkvormen aanleiding tot hergebruik en verdere exploratie. Dit wijst op een mogelijk effect, al is het te vroeg om te spreken van structurele gedragsverandering. Langdurig onderzoek zou nodig zijn om deze impact te kunnen meten.

De beperkte tijd en ruimte in de kleuterklas bleven een uitdaging. Toch werd net dat als sterkte van de tool benoemd: de werkvormen zijn uitvoerbaar zonder toegang tot de turnzaal, vragen minimale voorbereiding en kunnen geïntegreerd worden in het bredere klasgebeuren. De tool biedt voldoende vrijheid om in verschillende contexten gebruikt te worden, wat voor leerkrachten een geruststelling bleek te zijn. Leerkrachten waardeerden ook het introductiemoment (de walkthrough), dat hielp om de drempel te verlagen. Daarnaast kwam naar voren dat samenwerking binnen het team en het delen van ervaringen motiverend werkt voor een bredere implementatie van de tool.

Uit de feedback kwam ook naar voren dat de opbouw van de tool in grote lijnen aansluit bij de noden van de leerkrachten. De werkvormen werden als gevarieerd ervaren en de leerkrachten waardeerden dat er niet één vaste manier van werken wordt opgelegd. De keuzevrijheid zorgde ervoor dat leerkrachten zelf konden inschatten welke werkvorm bij hun groep en bij het moment van de dag paste. Dit vergrootte de betrokkenheid en het eigenaarschap.

Bij de ontwikkeling van de tool werden meerdere ontwerpeisen gehanteerd die gebaseerd waren op de noden uit de praktijk en relevante literatuur. Zo werd bijvoorbeeld de eis voor differentiatie in leeftijd vertaald naar een duidelijke opdeling in kaarten voor jongste en oudste kleuters. De nood aan laagdrempeligheid en beperkte voorbereidingstijd leidde tot het gebruik van vaste werkvormen met beknopte, heldere instructies. De eis voor muzische diepgang kwam tot uiting in de begeleidingskaarten met suggesties rond dansexpressie, differentiatie en muzische bouwstenen. Tijdens de testfase werd duidelijk dat deze ontwerpeisen in de praktijk werkbaar waren en dat de combinatie van structuur en vrijheid gewaardeerd werd. Leerkrachten gaven in de focusgroep expliciet aan dat de koppeling met de bouwstenen hen hielp om muzische doelen bewust na te streven.

Ook de keuze om QR-codes met muziek op de kaarten te voorzien werd positief onthaald. Dit maakte het eenvoudiger voor leerkrachten om snel muziek in te zetten zonder zelf te moeten zoeken.

Het effect van het introductiemoment – waarin de tool samen met het team werd verkend en uitgetest – bleek eveneens van grote waarde. Leerkrachten gaven aan dat dit hen niet enkel inzicht gaf in de mogelijkheden van de tool, maar ook het vertrouwen gaf om er effectief mee aan de slag te gaan. In de focusgroep werd geopperd dat zo'n gezamenlijk startmoment ook andere leerkrachten zou kunnen motiveren, zeker als er ruimte is om ideeën te delen en inspiratie op te doen.

Daarnaast werd tijdens de analyse van de feedback ook gekeken in hoeverre de tool antwoord bood op de randvoorwaarden en ondersteuningsnoden die eerder waren vastgesteld. Een belangrijk knelpunt bleek het gebrek aan tijd. Leerkrachten gaven aan dat de korte voorbereidingstijd van de werkvormen als een grote meerwaarde werd ervaren. Ook het feit dat de tool flexibel in te zetten is – ongeacht het thema – verhoogde de toepasbaarheid. Een ander aspect was de behoefte aan houvast: de duidelijke structuur, de ondersteunende handleiding en het verschil tussen startkaarten en werkvormkaarten boden een overzicht dat als verhelderend werd ervaren.

Wat opviel in de focusgroep, was dat leerkrachten aangaven dat het gezamenlijk verkennen van de tool niet alleen zorgde voor praktische inzichten, maar ook voor gedeelde motivatie. Dit lijkt te wijzen op het belang van teamwerking en gedeeld eigenaarschap bij de implementatie van innovaties. Bovendien werd er aangegeven dat de aanwezigheid van concrete voorbeelden op de informatiekaarten een belangrijke drempel verlaagde bij leerkrachten met minder affiniteit met dans.

Uit de testfase blijkt dat "Dansklaar!" in staat is om op korte termijn enthousiasme te wekken en leerkrachten handvatten te bieden voor het inzetten van muzische dans. Ondanks de korte duur van het testen, zijn er duidelijke aanwijzingen dat de tool werkbaar is en aansluit bij de noden in de praktijk. De inzichten uit de feedback leidden tot gerichte aanpassingen in het ontwerp, zoals het verduidelijken van instructies en het toevoegen van meer differentiatie naar leeftijd. Verdere implementatie- en evaluatierondes zijn aanbevolen om ook de langetermijneffecten in kaart te brengen en het draagvlak bij leerkrachten te blijven versterken.

Hoewel de meeste feedback positief was, gaven de deelnemende leerkrachten ook enkele concrete suggesties voor verbetering die in een volgende versie van de tool overwogen kunnen worden. Zo werd het toevoegen van een visuele kaart met mogelijke opstellingsvormen (kring, rij, duo's, enz.) voorgesteld, zodat leerkrachten snel een geschikte opstelling kunnen kiezen voor hun klascontext. Ook het voorzien van een vaste aanzet en slot per dansmoment werd geopperd, om herkenbaarheid en structuur te creëren voor kleuters. Deze suggesties werden niet meer geïntegreerd in de huidige versie van de tool, maar vormen waardevolle aanknopingspunten voor toekomstige herwerkingen of uitbreidingen.

Discussie

Met dit praktijkgericht onderzoek wilden we nagaan hoe we kleuterleerkrachten kunnen ondersteunen in het inzetten van muzische dans, via een concrete, gebruiksvriendelijke tool. De samenwerking met de stageschool en het nauw contact met het kleuterteam vormden een grote meerwaarde. Dankzij hun actieve betrokkenheid in het ontwerpproces en hun bereidheid om feedback te geven, konden we een tool ontwikkelen die sterk afgestemd is op de noden van de praktijk.

De data uit de tweede onderzoeksfase werden verzameld via vragenlijsten en een focusgroepgesprek met leerkrachten. Deze combinatie van methoden leverde waardevolle kwalitatieve feedback op, al was het aantal deelnemers beperkt. De testperiode duurde slechts drie dagen, wat de reikwijdte van onze conclusies begrenst. We konden hierdoor geen uitspraken doen over structurele gedragsveranderingen of langetermijneffecten. Toch gaf de testfase een eerste indicatie van de werkbaarheid en het enthousiasme waarmee de tool werd onthaald.

Tijdens de try-out bleek dat de tool in staat is om leerkrachten op een laagdrempelige en inspirerende manier in contact te brengen met muzische dans. De kaarten, met hun duidelijke opbouw en concrete voorbeelden, bleken bruikbaar in diverse klascontexten. Het enthousiasme van de leerkrachten toont aan dat er nood is aan houvast en praktische inspiratie om muzische dans structureler te integreren.

De beperkte klasruimte en het gebrek aan bewegingsvrijheid werden als drempels benoemd. Tegelijkertijd werd net die beperking door de tool opgevangen: de activiteiten kunnen in de klas worden uitgevoerd, vragen weinig materiaal en voorbereidingstijd en kunnen flexibel ingezet worden. Dit draagt bij aan de haalbaarheid binnen het drukke kleuteronderwijs. Bovendien moeten we vermelden dat het onderzoek slechts werd uitgevoerd binnen één schoolcontext. Dit beperkt de generaliseerbaarheid van de resultaten. Om een breder beeld te krijgen van de toepasbaarheid en effectiviteit van de tool, is het wenselijk om het ontwerp ook in andere scholen of regio's te implementeren en te evalueren.

De participatie van het kleuterteam zorgde ervoor dat de tool gedragen werd vanuit de praktijk. Deze betrokkenheid verhoogde het realiteitsgehalte en motiveerde de leerkrachten om actief met de box aan de slag te gaan. Het belang van samenwerking binnen het team kwam ook naar voren als versterkende factor. Het delen van ervaringen en inspiratie werd gezien als hefboom voor duurzame implementatie.

Hoewel de meeste feedback positief was, formuleerden de leerkrachten enkele aanbevelingen voor toekomstige versies van de tool. Zo werd onder meer voorgesteld om een visuele kaart toe te voegen met mogelijke opstellingsvormen voor dansactiviteiten. Daarnaast gaven zij aan dat een vaste aanzet en afsluiting per dansmoment zou kunnen bijdragen aan herkenbaarheid en structuur voor de kleuters. Deze suggesties bieden aanknopingspunten voor verdere optimalisatie, maar werden in deze versie van de tool nog niet doorgevoerd.

Tot slot kunnen we stellen dat de tool potentieel heeft om kleuterleerkrachten te ondersteunen in het muzisch dansen, mits verdere verspreiding, verdieping en opvolging. Deze tool is niet alleen relevant binnen de stageschool waar het project werd ontwikkeld, maar kan ook waardevol zijn voor andere kleuterleerkrachten die op zoek zijn naar houvast en inspiratie. Ook voor studenten in

opleiding tot kleuterleerkracht kan deze tool een laagdrempelige manier zijn om muzische dans te leren kennen en ermee aan de slag te gaan tijdens hun stages. Een langere testfase en bredere implementatie zouden meer inzicht kunnen geven in de structurele impact van de tool en de duurzaamheid ervan binnen het kleuteronderwijs.

Bronnenlijst

- Bautista, A., Moreno-Núñez, A., Bull, R., Amsah, F., Koh, S.-F., & Center for Research in Child Development (CRCDD), National Institute of Education (NIE), Nanyang Technological University, Singapore. (n.d.). *Arts-related pedagogies in preschool education: An Asian perspective*. *Early Childhood Research Quarterly*, 45, 277–288. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.12.005>
- Çetin, Z. (2021). *The effect of a modular art education programme on the personal-social development of preschool children*. *South African Journal of Childhood Education*. <https://doi.org/10.4102/sajce.v11i1.941>
- Commissie van Wijzen. (2023). *De lat hoog voor taal én gelijke kansen: Reflecties op de eindtermen en het curriculum*. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/rapport-commissie-van-wijzen.pdf>
- Crul, K., & Vandekerckhove, S. (2015). *Zeppelin: Muzische conceptkaarten. Didactische set boordevol inspiratie om muzische activiteiten te verzinnen* [Kit]. Sint-Niklaas: Pelckmans.
- De Smet, T. (2025, april 29). *Interview over danseducatie in het kleuteronderwijs en schoolbrede ondersteuning* (N. Van Looveren & N. Kaya, Interviewers).
- Gentle, L. (2021, 2 maart). *Wat draagt dans bij in de ontwikkeling?* HJK Online. <https://www.hjk-online.nl/kunst-cultuur/wat-draagt-dans-bij-in-de-ontwikkeling/>
- Gripson, M. P., Lindqvist, A., & Østern, T. P. (2021). 'We put on the music and then the children dance' – Swedish preschool teachers' dance educational experiences. *Research in Dance Education*, 23(3), 337–359. <https://doi.org/10.1080/14647893.2021.1928622>
- Hostyn, I., & Meirsschaut, M. (2021, 16 november). *Vernieuwen zonder te verdrinken in werkdruk? 8 tips*. Klasse. <https://www.klasse.be/240231/vernieuwen-zonder-te-verdrinken-in-werkdruk-8-tips/>
- Mattsson, T., & Pastorek Gripson, M. P. (2024). 'I did not know that the pupils loved dancing ... until the projector came': *Constructions of dance as learning activity in school-age educare*. *Research in Dance Education*. <https://doi.org/10.1080/14647893.2024.2359112>
- Meert, A. (2025, mei 2). *Interview over het inzetten van muzische dans binnen kleuteronderwijs en praktijkervaringen uit het werkveld* (N. Van Looveren & N. Kaya, Interviewers).
- Opleidingsteam OKO. (2021). *Procesgericht werken: Muzisch beleven & muzische vaardigheden* (Editie 2). Arteveldehogeschool.
- Rashid, A., & Rashid, B. (2022, december 20). *What is Art Education?* | Punjab Colleges. Punjab Colleges. <https://pgc.edu/art-education/>
- Sap, S. (2023). *Dansend Nederlands: Taalverwerving via dans bij jonge NT2-kinderen*. Rotterdam: Codarts Hogeschool voor de Kunsten. Geraadpleegd via https://www.codarts.nl/wp-content/uploads/2023/04/13_dansend_nederlands_def_17_04.pdf
- Şahin, S. (2021). *Father involvement in preschool children's play*. St. Kliment Ohridski University Press.

Theodotou, E. (2025). *Will you dance with me, Dr E? Empowering early childhood practitioners through dance. Research in Dance Education*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/14647893.2025.2483715>

Tielemans, M. (2025, mei 5). *Interview over dans als onderwijsmiddel en professionalisering van leerkrachten* (N. Van Looveren & N. Kaya, Interviewers).

Tielemans, M., & Crul, K. (2023). *Zeppelin muzische inspiratiegids – Dansexpressie*. Sint-Niklaas: Pelckmans.

Van Bouchout, L., Maes, D., & Thyssen, E. (Ill.). (2016). *Nelsons dansboek: Een doe-het-samen-boek vol prikkelende spelletjes om met je kind te bewegen en je eigen dans in elkaar te knutselen* [Muziekopname]. Leuven: Davidsfonds/Infodok.

Bijlagen

Bijlage A: Interviewleidraad kleuterteam

1. Algemene houding ten opzichte van dans

- Wat is jouw persoonlijke ervaring met dans (in het algemeen en binnen het onderwijs)?
- Vind je dans een waardevol onderdeel van het kleuteronderwijs? Waarom wel of niet?
- Wat zijn volgens jou de belangrijkste voordelen van dans voor kleuters?

2. Huidige situatie

- Integreer je momenteel dans in jouw klaspraktijk? Zo ja, hoe vaak en op welke manieren?
- Wat zijn jouw ervaringen met het geven van dansactiviteiten?
- Wat gaat er goed en wat zijn de grootste uitdagingen bij het geven van danslessen?

3. Obstakels

- Wat houdt je tegen om vaker dans in je klas te integreren?
- Is dat een gebrek aan tijd? Ruimte? Inspiratie? Of iets anders?
- Vind je dat je voldoende kennis en vaardigheden hebt om dansactiviteiten te begeleiden? Waarom wel of niet?
- Hoe ervaar je de toegang tot geschikte ruimtes, zoals de turnzaal, voor dansactiviteiten?
- Hoe voel je je bij het uitvoeren van dans met de kleuters? Zelfverzekerd, onzeker, of ergens daartussenin?

4. Behoeften en ondersteuning

- Wat zou jou helpen om dans vaker en op een meer gestructureerde manier te integreren?
- Heb je behoefte aan praktische voorbeelden, tools of richtlijnen voor dansactiviteiten?
- Wat zou je graag leren over dans, zodat je je comfortabeler voelt om het te integreren?
- Hoe belangrijk is het voor jou dat dans aansluit bij de dagelijkse routines, zoals kringmomenten of tussendoortjes?

5. Visie en toekomst

- Hoe zou jij ideale dansactiviteiten in jouw klas willen zien?
- Wat zou er volgens jou moeten veranderen om dans een vanzelfsprekender onderdeel te maken van het kleuteronderwijs?
- Hoe denk je dat dansactiviteiten jouw kleuters zouden kunnen helpen, bijvoorbeeld op het gebied van expressie, samenwerking of motoriek?

6. Afsluiting

- Heb je verder nog opmerkingen of ideeën over hoe dans beter kan worden geïntegreerd in het dagelijks klasgebeuren?

Bijlage B: Interviewleidraad professionals

Algemene vragen

- Kunt u kort iets vertellen over uw achtergrond en ervaring met dans of danseducatie?
- Heeft u ervaring met dans in de kleuterklas? Zo ja, op welke manier integreert u het?

Deelvraag 2 – Didactische en praktische eisen

Didactisch

- Wat zijn volgens u de belangrijkste doelen van dansactiviteiten bij kleuters?
- Welke elementen maken een dansactiviteit muzisch en niet puur nadoen?
- Hoe kunnen we improvisatie en eigen inbreng stimuleren bij kleuters?
- Hoe belangrijk vindt u differentiatie in dansactiviteiten? Kunt u voorbeelden geven?
- Hoe kan een tool inspelen op verschillende ontwikkelingsniveaus binnen de kleuterklas?
- Wat verwacht u op vlak van instructies en begeleiding binnen zo'n tool?

Praktisch

- Welke praktische voorwaarden moeten vervuld zijn om dans haalbaar te maken in een klascontext? (Bv. ruimte, voorbereiding, tijd, materiaal...)
- Wat maakt een tool bruikbaar voor leerkrachten die weinig ervaring of vertrouwen hebben in dans?
- Welke vorm zou volgens u het meest bruikbaar zijn? (Kaartjes, app, stappenplan, filmpjes, boekje...)
- Vindt u het belangrijk dat een tool aansluit bij thema's of routines in de klas?

Deelvraag 3 – Inspirerende werkwijzen & tips

- Kent u succesvolle projecten of werkwijzen waarbij dans goed werd geïntegreerd?
- Wat maakte die aanpak volgens u effectief of inspirerend?
- Zijn er tools, materialen of methodieken die u zelf gebruikt hebt en die goed werkten?
- Kent u dansactiviteiten die weinig voorbereiding vragen maar toch goed werken?
- Zijn er scholen, personen of organisaties die volgens u als inspiratie kunnen dienen?
- Wat zijn volgens u absolute do's en don'ts bij het ontwikkelen van dansmateriaal voor kleuters?
- Welke tips of inzichten zou u ons nog willen meegeven?

Afsluiter

- Als u de perfecte dans-tool zou mogen ontwerpen, hoe zou die eruitzien?
- Zijn er nog zaken die u graag zou willen delen?

Algemene introductie

Dit semigestructureerde interview werd afgenomen bij vijf leerkrachten van het kleuterteam van basisschool Klimrek. De vragen peilen naar hoe werkdruk wordt ervaren en hoe nieuwe initiatieven zoals muzische dans op een haalbare manier geïntegreerd kunnen worden in het klasgebeuren.

Kernvragen

1. Hoe ervaar jij de werkdruk als kleuterleerkracht in je dagelijkse praktijk?
2. Wat zijn voor jou de grootste oorzaken van werkdruk (bv. administratie, voorbereiding, klasorganisatie...)?
3. Op welke manier beïnvloedt werkdruk jouw bereidheid om nieuwe werkvormen of initiatieven (zoals dans) uit te proberen?
4. Wat maakt dat je iets nieuws sneller wel of juist niet uitprobeert in je klas?
5. Wat zou jou helpen om nieuwe werkvormen zoals muzische dans haalbaar te maken?
6. Wat heb je nodig van een tool zodat deze niet als extra belasting aanvoelt?
7. Hoe belangrijk is het dat nieuwe initiatieven kunnen aansluiten bij routines of thema's?
8. Ervaar je een verschil in werkdruk naargelang je ervaring of je affiniteit met het onderwerp (zoals muzische vorming)?
9. Wat motiveert je om ondanks werkdruk tóch met nieuwe dingen aan de slag te gaan?
10. Welke ondersteuning zou je wenselijk vinden vanuit het team of de directie om initiatieven zoals deze tool in de praktijk te brengen?

The image shows a large orange box for a dance kit called 'Dans klaar!'. The box has a circular logo on top with the text 'MINDER WERK! MEER DANSPLEZIER' (Less work! More fun!) and the title 'Dans klaar!' in a speech bubble. The box is open, revealing a pink interior with a clear plastic bag containing colorful beads and a blue elastic band. Below the box, a pink and white instruction booklet titled 'Handleiding - Dansklaar!' is visible, detailing the contents and usage of the kit.

Brainstorm

Aandachtspunten

- Doel van deze startwerkform: De kleuters denken actief na over het gekozen thema en verbinden er bewegingen aan. Dit vormt de inspiratiebron voor de dansactiviteit.
- Tips:
- Gebruik concreet materiaal bij jonge of taalzwakkere kinderen.
 - Ga na of de kinderen de woorden begrijpen via beweging.
 - Voeg visuele symbolen toe bij de notities op het bord.
- Verloop:
- De kleuters zitten in een kring.
 - Neem een groot blad / open digibord.
 - Vertrek vanuit het thema dat leeft in je klas (bv. jungle, het strand, voertuigen...).
 - Stel gerichte vragen zoals:
 - "Wat zie je in de jungle?"
 - "Hoe beweegt een krab?"
 - "Hoe klinkt een raket?"
 - Laat kinderen bewegingen uittesten bij wat ze zeggen (bv. krankelen zoals een slang).
 - Kies samen enkele elementen om te gebruiken in de dansopdracht.
- Waar en hoe?
- Zittend in de kring
- Ondersteunt:
- Thematisch denken
 - Taalontwikkeling (woordenschat en zinsbouw)
 - Creatieve verbeelding

Materiaal

Aandachtspunten

- Doel van deze startwerkform: Materiaal prikkelt de verbeelding van de kleuters en nodigt spontaan uit tot bewegen. Het vormt een speelse en concrete start voor dans.
- Tips:
- Laat de kleuters vrij exploreren voor je suggesties doet.
 - Gebruik materiaal als vertrekpunt voor fantasie: "Stel dat dit lint een vliegende wis is..."
 - Herhaal de bewegingswoorden regelmatig tijdens de verkenning (bv. zwaaïen, rollen, wiegen).
- Verloop:
- Iedere kleuter krijgt een identiek voorwerp (bv. chiffon, satijnen lintje, papieren waaijer, zacht touwtje...)
 - Laat hen het materiaal ontdekken: voelen, manipuleren, laten zweven, op lichaam leggen, bewegen in de ruimte
 - Vraag: "Wat kan je ermee doen?", "Hoe beweegt het?", "Wat doet het je denken aan?"
 - Stimuleer verschillende manieren van bewegen: traag, snel, groot, klein, golvend, schuddend.
 - Laat daarna de kinderen de beweging uitvoeren zonder materiaal, als dans
- Waar en hoe?
- Zittend in de kring
 - In de klas met banken aan de kant.
 - Buiten
- Ondersteunt:
- Sensorische ontwikkeling
 - Creatief bewegen
 - Thema-integratie zonder veel voorbereiding

Dansverhaal

zelf bedacht

Aandachtspunten

Doel van deze startwerkvorm: De kleuters worden ondergedompeld in een fantasieëlijk verhaal waarbij elk verhaalfragment gekoppeld wordt aan een beweging of bewegingsopdracht.

Verloop:

- De leerkracht verzint een eenvoudig verhaal binnen het klas- of dans-thema (bv. "We gaan op reis naar de maan", "We zijn een toverbos vol dieren...").
- Het verhaal wordt langzaam verteld, waarbij elke stap aanleiding geeft tot een beweging (bv. "We klimmen op een raket", "We vliegen door de lucht", "We landen zachtjes...").
- De kleuters luisteren en dansen tegelijkertijd mee. De leerkracht nodigt uit tot improvisatie of geeft concrete instructies.
- Het verhaal eindigt in een rustmoment of herhaling.

Tips:

- Gebruik herkenbare structuur (begin – avontuur – terugkeer) om kleuters houvast te geven.
- Werk eventueel met geluiden, muziek of materialen die het verhaal ondersteunen.
- Start klein: één kort verhaal met 4 à 5 bewegingselementen is voldoende.

Waar en hoe?

- In de klas, op matjes of in open ruimte
- Begeleid door stem, eventueel met rustige muziek
- Geen voorkennis nodig, enkel fantasie

Ondersteunt:

- Verhaalstructuur en taalbeleving
- Beweging vanuit inleving en verbeelding
- Zelfexpressie en improvisatie

Prentenboek

Aandachtspunten

Doel van deze startwerkvorm: Een prentenboek stimuleert de verbeelding van de kleuters en biedt een rijke context om bewegingen te koppelen aan personages, gebeurtenissen of emoties.

Verloop:

- Kies een prentenboek dat past bij het thema en waar de kleuters al mee vertrouwd zijn, of gebruik een boek als directe aanzet tot dans zonder het volledig voor te lezen.
- Blader door enkele pagina's of verwijst naar een bekende scène of figuur uit het boek.
- Laat de kleuters meteen reageren op prenten, fragmenten of woorden met beweging (bv. "Wat doet de beer als hij wakker wordt?").
- Gebruik het verhaal als structuur of inspiratiebron voor de dansactiviteit.

Tips:

- Gebruik verhalen met veel actie, sfeer en herkenbare emoties.
- Koppel een scène uit het boek aan een dansopdracht (bv. sluipen als een tijger, springen als een kikker).
- Gebruik herhaalde zinnen of woorden uit het verhaal om ritme en beweging te ondersteunen.

Waar en hoe?

- In de boekenhoek, op matjes of in de kring
- Zonder volledige voorleesmomenten
- Beweging eerst ter plaatse, daarna eventueel in de ruimte

Ondersteunt:

- Thematische verdieping
- Beweging vanuit betekenis en beleving
- Spontane taalontwikkeling en expressie

Spiegelen

Lesopbouw

- 1. Aanzet** (3-5 minuten)
 - Vertrek vanuit de startervorm die je gekozen hebt (bv. een verhaal, brainstorm of materiaalverkenning)
 - Verken samen enkele herkenbare bewegingen uit het thema (a.d.h.v. je startervorm)
 - Toon samen enkele bewegingen die makkelijk te spiegelen zijn
- 2. Kern** (10 minuten)
 - De kleuters worden in tweetallen verdeeld. De tweetallen gaan tegenover elkaar staan in twee frontrijen. Tussen de twee frontrijen staat er een lijn op de grond. (zie grondplan op informatiekaart)
 - Je geeft aan dat de kleuters op frontrij a naar de lijn in het midden mogen lopen. Zij maken daar elk individueel een zelfgekozen standbeeld.
 - Daarna mogen kleuters van frontrij b ook naar de lijn in het midden lopen.
- 3. Verdieping** (7-10 minuten)
 - Integreer bewegingen uit het gekozen thema (bv. golven van water, dreunen van een olifant)
 - Laat duo's korte spiegelreeksen bedenken en uitvoeren
 - Werk met muziek: traag/luchtig versus snel/hoekig (contrast)
- 4. Slot** (5 minuten)
 - Bespreek: Was het makkelijk om te volgen? Wat hielp?
 - Link terug naar het thema: Welke bewegingen pasten goed? Hoe voelde het?

Lesopbouw

- 1. Aanzet** (5 minuten)
 - Vertrek vanuit de startervorm die je gekozen hebt (bv. een verhaal, brainstorm of materiaal)
 - Kies enkele elementen uit die de kleuters aanbrachten (bv. kwaai, rabot, snel-sluipen)
 - Leg kort uit wat 'leider' en 'volger' betekenen in dans
 - Toon kort een voorbeeldje met jezelf en een kind of twee kinderen voor de klas
- 2. Kern** (10 minuten)
 - Vorm duo's: één kind is leider, het andere volger
 - De kleuters staan in tweetallen achter elkaar
 - Kleuter A is de leider en beweegt op verschillende manieren door de zaal (ter plaatse kan ook als er plaatsgebrek is).
 - Kleuter B is de volger en doet alle bewegingen van A na.
 - Koppel de bewegingen eventueel aan het gekozen thema (bv. in thema: tentakels van een kwal, robotarmen)
 - Laat de duo's wisselen van rol na korte tijd
- 3. Verdieping** (10 minuten)
 - Laat de kinderen in duo's een eigen bewegingszin ontwikkelen binnen het thema
 - Geef hen tijd om een reeks bewegingen te maken en te oefenen
 - Laat enkele duo's hun dans presenteren aan de rest van de groep
 - Stimuleer observatie: Wat zag je? Wat was sterk? Wat was origineel?
- 4. Afsluit** (5 minuten)
 - Reflecteer klassikaal: Wat vond je leuk? Moelijk?
 - Link terug naar het thema: Wat voor bewegingen passen goed bij ons thema? Waren die traag of snel, groot of klein? Koppel aan themawoordenschat

Leider & volger

Bouwstenen & deelaspecten

- Relatie – Synchron bewegen: kinderen stemmen hun bewegingen bewust op elkaar of
- Relatie – Inspelen op elkaar: volger past zich aan leider aan binnen de spiegelopdracht
- Tijd – Tempo: bewegingen worden bewust traag of snel uitgevoerd en gevolgd

Differentiatie & aandachtspunten

- Lijnen waarop kls moeten staan en naartoe moeten lopen aanschouwelijk maken met de tape uit de doos.
- (eventueel extra ondersteuning door symbolen van kls op hun plaats op de grond te plakken)
- Korte, duidelijke instructies geven
- Frontrijen elk een naam te geven (bv. 'de appels' en 'de peren')
- Best zonder muziek, zodat de kleuters jouw instructie goed begrijpen

Taalontwikkeling

- Woorden koppelen aan bewegingen (zwaaien, rollen, opzitt, buigen)
- Taalsteun tijdens de instructie (versterken met gebaren)
- Actieve taaldoorstroming door samen benoemen en herhalen

Organisatie & muziek

- Enkel voor oudere kleuters. Moeilijker maken door:
- Frontrij a naar het midden te laten lopen, hun standbeeld te laten maken en al meteen te laten teruglopen.
- Pas daarna mag frontrij b naar het midden lopen om het standbeeld van hun partner na te bootsen.
- = extra cognitieve uitdaging: de kls van frontrij b moeten onthouden hoe het standbeeld van hun partner eruitzag
- Zie informatiekaart voor extra differentiatie

Bouwstenen & deelaspecten

- Relatie: synchron bewegen & inspelen op elkaar
- Tijd & ruimte: bewegen op ritme en in de ruimte, anticiperen op anderen
- Dynamiek: kinderen bepalen tempo, kracht en richting van bewegingen

Voeg bewust een extra bouwsteen toe om nog diepgaander te werken. Kijk voor inspiratie & tips bij de gele informatiekaart van Leider & Volger.

Taalontwikkeling

- Actief benoemen van lichaamsdelen (schouder, rug, knie) en acties (draaien, buigen, leiden, volgen)
- Begrijpen en uitvoeren van instructies
- Taal en beweging worden geïntegreerd → versterkt het begripkader en actieve woordenschat

Differentiatie & aandachtspunten

- Wie hoort bij wie?
- Neem het zakje waarop 'Vormen duo's' staat en gebruik de gekleurde bandjes om duo's visueel te maken.

Onveilige kleuters?

- Maak een groepje van drie kleuters. De voorste schuift bij het wisselsignaal telkens naar achteren.

Kwaliteit van bewegen stimuleren:

- Geef instructies die gekoppeld zijn aan de bouwstenen. Zo vermijd je enkel lopen of huppelen. Bv. "Gebruik alleen je armen." of "Doe alsof het plafond heel laag is."

Organisatie & Muziek

Opstelling

- Kleuters in duo's, voldoende vrije ruimte (bv. banken opzij of buiten).
- Start eventueel ter plaatse, daarna meer doorheen de ruimte

Muziek

- Begin zonder muziek om de rollen en bewegingen te verkennen.
- Gebruik nadien rustige, instrumentale muziek.
- Scan QR code

Dans - en stoptovenaar

Lesopbouw

1. **Aanzet** (3-5 minuten)
 - Vertrek vanuit een gekozen startwerkform (bv. verhaal, materiaal of brainstorm)
 - Introductie twee kleuters als tovenaars: één is de danstovenaar, één is de stoptovenaar
 - Duid wie wie is met visuele herkenning (bv. lint of hoed)
 - Leg spelregels kort en krachtig uit
2. **Kern** (10 minuten)
 - Alle kleuters dansen vrij rond in de ruimte op muziek
 - Wordt je getikt door de stoptovenaar → bevroren in een pose
 - Wordt je getikt door de danstovenaar → kom weer in beweging
 - Herhaal meerdere keren met wisselende tovenaars
3. **Verdieping** (7-10 minuten)
 - Geef specifieke dansinstructies en koppel het aan je thema (bv. "dans als een kwar", "beweeg traag zoals een rabor")
 - Gebruik eventueel een "toverstaf" i.p.v. tikken
 - Laat kleuters poses kiezen die passen bij het thema
 - (Moelijker) Tik met een lichaamsdeel en laat enkel dat lichaamsdeel dansen
4. **Slot**
 - Reflecteer: Hoe voelde het om stil te staan? Wat was een leuke beweging of pose?
 - Koppel terug aan het thema: Welke dansvormen kwamen aan bod? Wat was een leuke danshouding?
 - Koppel terug aan het thema: Welke bewegingen of figuren kwamen aan bod?

Dansslingeren

Lesopbouw

1. **Aanzet** (3-5 minuten)
 - Vertrek vanuit de startwerkform die je gekozen hebt
 - Benoem het concept "dansslingeren" een dansreeks waarbij elke kleuter één voor één mee komt dansen in de slinger
 - Toon dit met een korte demo (bv. met twee kinderen of met jezelf als startpunt)
2. **Kern** (10 minuten)
 - Eén kleuter start met dansen door de ruimte op muziek
 - Tijdens het dansen tikt hij/zij andere kinderen aan → die sluiten zich achteraan aan in een slinger
 - De slinger groeit tot alle kinderen meedoen en beweegt samen verder door de ruimte
 - (Moelijker) Elke nieuwe danser voegt een eigen beweging toe aan de slinger, die door iedereen herhaald wordt
3. **Verdieping** (7-10 minuten)
 - Werk in kleine groepjes (4-5 kinderen) of in duo's die samen een slinger opbouwen
 - Stimuleer expressie, duidelijkheid en originaliteit binnen het gekozen thema
 - Laat enkele dansslingers presenteren aan de klas of een kleine beschaafde groep
4. **Slot**
 - Wat was de grappigste of moeilijkste beweging?
 - Link terug naar het thema: Welke bewegingen herkende je uit het verhaal/materiaal?

Bouwstenen & deelaspecten

- Tijd - Tempo - reageren op tempo, stilvallen en herstarten
- Ruimte - Zich verplaatsend - dansend bewegen en stoppen in verschillende richtingen: vaste structuur van dans-stop herhaling

Taalontwikkeling

- Woordenschat: bevroren, dansen, draaien, stoppen, sluiten, hoog, laag, traag, snel
- Instructiegericht luisteren: "Stop!", "Beweeg als een leeuw!"
- Stimuleer luisterbegrip, expressieve taal en actieve verwerking van themawoorden

Differentiatie & aandachtspunten

- 2e kl: Gebruik korte muziekfragmenten en duidelijke commando's: veel modeling
- 3e kl: Laat kleuters zelf dansopdrachten verzinnen binnen het thema
- Maak duidelijk wie welke tovenaars is (bv. met lint, hoed...)
- Zorg dat er echt gedanst wordt - geen tikketje!
- Inrijpen als kinderen te veel lopen of botsen
- Geef variatie in instructies en gebruik meerdere dans-/stoptovenaars indien nodig (niet botsen), voldoende ruimte voorzien
- Speel met groepsmaat: klas in twee splitsen bij veel onrust

Bouwstenen & deelaspecten

- Tijd - Tempo - bewegen op het ritme van de muziek en het tempo van de leider
- Ruimte - Richting - dansen in verschillende richtingen en vormen doorheen de ruimte bewegingen krijgen betekenis in het gekozen thema

Taalontwikkeling

- Verwoorden van eigen bewegingen ("ik spring", "ik draai traag")
- Begrijpen en onthouden van een reeks instructies
- Actieve interactie en luisteren naar klasgenoten

Organisatie & muziek

- Staand in kring of in lijn, ruimtebesparend
- Mogelijk in klas met banken opzij of buiten bij goed weer
- Aantal kinderen per reeks aanpassen aan klasgrootte

Dansmemory

Lesopbouw

1. **Aanzet** (3-5 minuten)
 - Laat de kleuters in duo's een eenvoudige dansbeweging verzinnen (bv. zwaaien, stampen, draaien)
 - Oefen kort de bewegingen en controleer of elk duo iets concreets heeft
 - Twee kleuters verlaten de zaal of draaien zich om (de 'zoekers')
2. **Kern** (10 minuten)
 - De duo's verspreiden zich over de zaal
 - De twee zoekers komen terug
 - Om beurt noemen ze twee namen → de genoemde kleuters voeren hun duo-beweging uit
 - Bij een juiste match gaat het duo bij de juiste zoeker zitten
 - Herhaalt tot alle duo's gevonden zijn
3. **Verdieping** (7-10 minuten)
 - Laat de beweging moeilijker worden; voeg tempo, richting of extra elementen toe
 - Laat zoekers bij elke fout een opdracht doen (bv. 3 sprongen, 1 draai)
 - Laat duo's hun dansbeweging klassikaal demonstreren
4. **Slot** (5 minuten)
 - Korte reflectie: Wat vond je leuk? Wat was moeilijk? Welke beweging vond je origineel?

Stopdans

Lesopbouw

1. **Aanzet** (3-5 minuten)
 - Start met een korte dansopwarming; laat kleuters in de kring dansbewegingen nadoen zoals zwaaien, huppelen op de plaats, armen groot maken, draaien op hun plekje
 - Leg de spelregels duidelijk uit: dansen bij muziek, stilstaan zodra de muziek stopt
 - Toon zelf enkele voorbeelden van bewegingen (zwaaien, draaien...)
2. **Kern** (10 minuten)
 - Kleuters dansen vrij rond in de ruimte terwijl de muziek speelt
 - Als de muziek stopt, moeten alle kinderen onmiddellijk bevriezen in een danshouding (o.b.v. de instructie van de leerkracht)
 - Wie nog beweegt, krijgt een korte opdracht (bv. 10 sprongen, 5 keer ronddraaien)
3. **Verdieping** (7-10 minuten)
 - Geef specifieke dansopdrachten vooraf: dans als een dier, zwaai als een boom in de wind, enz.
 - Voeg extra opdrachten toe bij de stopmomenten (bv. "maak iets roods aan" of "maak een brug met je lichaam")
 - Gebruik eventueel de regel "3 is te veel": bij de derde die beweegt, mag de eerste terug meedoen
4. **Slot** (5 minuten)
 - Vraag welke danshouding ze het leukst vonden
 - Laat kinderen in duo elkaars favoriete beweging nadoen

Bouwstenen & deelaspecten

- Lichaam – lichaamsdelen afzonderlijk – bewegingen bewust uitvoeren met specifieke lichaamsdelen
- Tijd – tempo – variëren in snelheid van bewegingen, expressief vertragen of versnellen

Differentiatie & aandachtspunten

- Controleer of elk duo een duidelijke beweging heeft (geen "lopen" of "springen" alleen)
- Laat zoekers eventueel samen overleggen bij moeilijke matches
- Geen muziek nodig: rust ondersteunt focus en geheugen
- Laat kinderen uit zichzelf bewegingen opnieuw tonen als ze het niet meer weten
- Variaties voor oudere kleuters: Bij het verzinnen van een eigen beweging, kan je extra opdracht toevoegen. Bv. Tijd – tempo: een langzame beweging verzinnen. Lichaam – lichaamsdelen afzonderlijk: een beweging verzinnen waarbij enkel de benen bewegen

Taalontwikkeling

- Begrippen: duo, beweging, traag, snel, groot, klein, zoeken, match
- Actieve taal bij het benoemen van namen en beschrijven van bewegingen
- Mogelijkheid tot uitleg of nadoen van eigen en anderszins beweging

Organisatie & muziek

- Geen muziek vereist
- Activiteit kan doorgaan in de klas (banken opzij).
- Zet duo's met voldoende tussentijd om verwarring te vermijden

Bouwstenen & deelaspecten

- Begrippen: start, stop, draaien, zwaaien, aanraken, houding
- Begrijpen van korte instructies en thematische opdrachten

Differentiatie & aandachtspunten

- Geef vooraf dansinstructies zodat het geen loopspel wordt
- Stimuleer creativiteit: dansen met armen, benen, hele lichaam
- Wie beweegt bij een stopmoment krijgt een kleine opdracht (geen uitsluiting)
- Pas "3 is te veel"-regel toe indien gewenst
- Voeg thematische opdrachten toe om het rijker te maken

Taalontwikkeling

- Tijd – Tempo: reageren op de muziek: starten en stoppen
- Ruimte – Zich verplaatsend: dansen doorheen de ruimte met variatie in richting en afstand

Organisatie & muziek

- Werk in een open ruimte (klas met banken opzij of buiten bij goed weer)
- Gebruik muziek met duidelijke start/stop momenten of zet muziek handmatig aan/uit
- Kan in kleine groepen gespeeld worden bij weinig ruimte (groep danst terwijl andere groep kijkt, dan wisselen)

INFORMATIEKAART

Leider & volger

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Relatie - Synchroon bewegen

- Thema Robot:
 - In een robotfabriek bestuurt elke programmeur zijn eigen robot. De robot moet alles precies nadoen wat zijn leider doet.
 - Vorm duo's: de ene is de programmeur (leider), de ander is de robot (volger)
 - De leider voert hoekige robotachtige bewegingen uit: arm buigt 3x traag, dan 1x snel
 - De volger imiteert met precisie en ritme
 - Na korte tijd wisselen van de rollen.
 - Geef extra opdrachten zoals: "Gebruik alleen je armen", "Doe alsof je vastloopt en herstart".
 - Als verdieping maakt elk duo een robotdans-reeks met 3 bewegingen
 - Taai: programma, robot, vastlopen, starten, ...

Bouwsteen: Relatie - Inspelen op elkaar

- Thema Jurgie...
 - De juf - leider, kleuters - volgers
 - We bewegen als een kronkelend slang door de ruimte.
 - Nadlen wisselen we af:
 - Aap - slinger
 - panter - sluip
 - Laat de duo's nu kiezen welk dier ze willen zijn.
 - Eerst leidt één kleuter, dan volgt het duo van rol.
 - Stimuleer duidelijke, herkenbare bewegingen en samenwerking.

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen.

"Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, staptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelaspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de hand liggend:

- Muge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkanalen: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Go daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concreet voorbeelden binnen deze werkvorm:

- ✓ **SErv4** Bewust sociale rollen opnemen die zowel het individueel als het groepsbelang ten goede komen in diverse situaties en contexten (leiding aanvaarden en opvolgen)

- ✓ **IKid3** Zichzelf worden in verbondenheid met anderen

De tovenaars komt

Lesopbouw

- 1. Aanset** (3-5 minuten)
 - De kleuters staan verspreid als standbeelden in de ruimte
 - Leg uit dat de tovenaars straks lichaamsdelen zal betoveren die mogen bewegen
 - Hiermee kort enkele lichaamsdelen als voorbereiding
- 2. Kern** (10 minuten)
 - Zet de muziek aan ga zelf als tovenaars al dansend rond
 - De tovenaars raakt met een toverstaf lichaamsdelen aan bij verschillende kinderen (bv. arm, knie, schouder)
 - Enkel het betoverde lichaamsdeel beweegt, de rest van het lichaam blijft stil
 - Als de tovenaars alle kleuters volledig in beweging heeft gezet, tovert hij de lichaamsdelen van de kleuters terug tot stilstand
- 3. Verdieping** (7-10 minuten)
 - Betover meerdere lichaamsdelen tegelijk (bv. arm én been)
 - Laat kinderen zelf een lichaamsdeel kiezen en bewegen zodra het wordt genoemd
- 4. Slot** (5 minuten)
 - Laat de kinderen vrij dansen en zelf kiezen welke lichaamsdelen ze nog willen betoveren
 - Korte nabespreking: wat voelde grappig of moeilijk?

Bouwstenen & deelaspecten

- Lichaam - Lichaamsdelen afzonderlijk: kinderen gebruiken afzonderlijke lichaamsdelen bewust
- Lichaam - Lichaam als totaal: differentiatie tussen stil en actief lichaam, lichaamscontrole

Taalontwikkeling

- Woordenschat lichaamsdelen: hoofd, knie, schouder, arm, voet...
- Instructiebegrip: reageren op "beweeg enkel je elleboog", "stop alles"
- Themawoorden verwerken

Differentiatie & aandachtspunten

- Enkel betoverde lichaamsdelen mogen bewegen
- Voorzie visuele herkenning voor de tovenaars (bv. toverstaf, lint, hoed)
- Werk met meerdere tovenaars bij grotere groepen
- Leerkraft of kleuter kan de rol van tovenaars opnemen
- Gebruik eventueel spiegelswand of spiegelen met partner als extra focus

Organisatie & muziek

- Activiteit kan doorgaan in klas (kring) of buiten
- Zet de kinderen voldoende uit elkaar zodat ze elkaar niet raken
- Geen snelle ritmes, zodat bewegingen traag en bewust blijven

INFORMATIEKAART

Dansslingeren

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Ruimte - Patronen

- Thema de zee:**
- Teken op de speelplaats of in de zaal bewegingspatronen:
 - Kronkellijnen - golven
 - Cirkels - zeebellen
 - Start met één kleuter die danst over de lijnen en een ander aantikt. De slinger groeit.
 - Laat elke kleuter een nieuwe beweging toevoegen geïnspireerd op een zeedier (kwal, krab, dolfijn...)
 - Werk nadien in kleine groepjes of duo's:
 - Bedenk samen een korte danssinger reeks over een gekozen zeepatroon
 - Je kan contrasten gebruiken in:
 - Tempo: schildpad vs dolfijn
 - Vorm: slingerend vs. recht

Bouwsteen: Lichaam - Lichaamsgewicht en gewichtsverdeling

- Thema boerderij:**
- Laat de kleuters met hun lichaam experimenteren:
 - Waar voel je het gewicht? op je tenen? handen? hielen?
 - Laat enkele boerderijdieren uitbeelden en bespreek kort hun typische houding en steunpunten.
 - Jij start als een kip: kleine stapjes op de tenen
 - Tik één voor één andere kinderen aan, die zich aansluiten aan de slinger.
 - Wissel regelmatig van leider en dier - een nieuwe danser verandert het dier en dus de gewichtsverdeling
 - Probeer nu groepjes te maken van 4/5 kleuters en laat ze zelf een danssinger ontwerpen.
 - Geef hen opdrachten bv. 3 boerderijdieren met verschillende gewichten.
 - Variatie: spanning & ontspanning: een paard is gespannen, een varken zwaar en lui.

INFORMATIEKAART

Spiegelen

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Lichaam - Vorm

- Thema dieren:**
- De kleuters vormen duo's en beelden verschillende dieren uit met duidelijke lichaamsvormen:
 - Egel - klein, bolletje
 - Slang - kronkelend, laag bij de grond
 - Flamingo - op één been, smal en hoog
 - De kleuters spiegelen deze vormen met hun hele lichaam. Ze voelen het verschil in lichaamsspanning.
 - Laat nadien kleuters zelf een dier verbeelden, de andere spiegelen
 - Laat de vormen even "bevroren" - focus op evenwicht en spierspanning
 - Laat de kleuters raden welk dier ze spiegelen.

Bouwsteen: Lichaam - Lichaamsdelen afzonderlijk of als totaal

- Thema herfst:**
- De kleuters wandelen rustig ter plaatse door het herfstbos. Ze kijken omhoog naar de bladeren en horen de wind ritselen...
 - De eerste druppels: een druppel valt op je elleboog, dan op je knie, oor, kleine teen...
 - Meerdere lichaamsdelen tegelijk bewegen. (kinderen mogen combinaties voorstellen)
 - stortbui het hele lichaam beweegt wild in de regen.

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je bij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen. "Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stoptekens en hoe je veilig samen beweegt. **Laat kinderen experimenteren en reflecteren** Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk?" "Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelaspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de had liggend:

- MUge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm:

- IKid2** Een positief, realistisch zelfbeeld opbouwen rondom zich
- IVoc2** Exploreren en experimenteren in de wereld

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je bij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen. "Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stoptekens en hoe je veilig samen beweegt. **Laat kinderen experimenteren en reflecteren** Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk?" "Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelaspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de had liggend:

- MUge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm: **IVoc4** Bewust sociale rollen opnemen die zowel het individueel als het groepsbelang ten goede komen in diverse situaties en contexten (leiding aanvaarden en opvolgen)

- IKid3** Zichzelf worden in verbondenheid met anderen

INFORMATIEKAART

Stopdans

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Ruimte - Richting en zich verplaatsend
Thema: Verkeer.

- Iedereen is een voertuig op de weg. Ze rijden, stoppen en draaien op instructie van de verkeersleider (muziek).
- De kleuters kiezen een voertuig: auto, fiets, tram, voetganger.
- Ze bewegen vrij op muziek:
 - Auto's rijden snel
 - Fietser maken bochten
- Voetgangers stappen traag en zigzag
- Bij muziekstop bevroren de kleuters in een passende houding.
- Als de kleuters toch bewegen - Geef ze dan extra opdrachten:
 - Stop in de linkerhoek van het zebrapad
 - Ga nu van voor naar achter

Bouwsteen: Ruimte - Hoogtelagen
Thema: Luchttraven:

- Tijdens de muziek bewegen de kleuters vrij door de ruimte, maar met aandacht voor hoogtelagen:
 - Laag: als een bagagekar die over de grond rijdt of als een kind dat een koffer pakt.
 - Midden: als een passagier die zich klaarmaakt om in te stappen
 - Hoog: als een vliegvlug dat opstijgt, met uitgestrekte armen en grote stappen
- Bij het stoppen van de muziek bevroren de kinderen in een houding die past bij de laag waarin ze zich bevinden
- Gebruik korte, thematische opdrachten:
 - "Beweeg als een vliegvlug dat opstijgt... en bevroren boven in de lucht"
 - "Doe alsof je over de landingsbaan loopt... en stop als een vliegvlug dat net is geland."
- Geef voor elk dansblok een laag als focus:
 - Eerst enkel lage laag, dan midden dan hoge laag

INFORMATIEKAART

Dans- en stoptovenaars

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Kracht - Spinning
Thema: dieren in de winter

- De danser beweegt als een pinguïn in de sneeuw, de stoptovenaars bevroren hem als een standbeeld in de kou.
 - Beweeg als een ijerige eekhoorn (druk, snel) of een slappende vos.
 - Als de stoptovenaars je aantikt, bevroren je als een dier dat plots stilstaat in een sneeuwstorm
 - Laat posen zien met trachtige houdingen
 - Berenklauw,
 - Springhouding, ...
 - De stoptovenaars maakt je weer los.
 - Tact: trillen, bibberen, springen, sluiten, snuffelen, schuilen, ...
- Bouwsteen: Ruimte - Hoogtelagen**
Thema: superhelden:
- Eik danser is een superheld in actie. De stoptovenaars tovert hen in beweging, de stoptovenaars bevroren hen in een superhelden-houding.
 - De helden (kleuters) bewegen in verschillende hoogtelagen:
 - Laag: sluiten of bukken om iets op te vangen
 - Midden: klauteren, stoten of draaien
 - Hoog: springen of vliegen met gestrekte armen
 - De stoptovenaars bevroren een held met terwijl het zich in een bepaalde laag bevindt (bv. een sprong met armen omhoog)
 - De stoptovenaars maakt hen weer los. Ze bewegen verder, eventueel in een andere laag.
 - Speel met opdrachten:
 - Beweeg traag en laag als een onzichtbare held
 - Spring hoog als een vliegende held
 - Laat kleuters zelf superkrachten kiezen en bepalen welke laag erbij past.

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen. "Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, staptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen. "Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, staptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de hand liggend:

- MUge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - --

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm:

- MZso2** Adequaat reageren op zintuiglijke impulsen
- IVoc2** Exploreren en experimenteren in de wereld rondom zich

INFORMATIEKAART

De tovenaar komt

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Bouwsteen: Lichaam - Lichaamsdelen afzonderlijk of als totaal

Thema herfst:

- Laat de kleuters wandelen op zachte herfstgeluiden in een denkbeeldig herfstbos.
- Vertel een spannend fantasieverhaal.
- Een kleuter (of de juf) speelt de tovenaar met lint of toverstaf. Telkens hij/zij zwaait, gebeurt er iets specifiek met de blaadjes (kleuters).
- De kinderen dansen als bladeren in de wind: gebruik woorden als:
 - Dwarrelen, wervelen, zwiëren, schudden
- Laat ze variëren in tempo richting, kracht (lichte wind - storm - plots stil)
- De tovenaar betovert één lichaamsdeel tegelijk
 - enkel het hoofd wiebelt als een los blaadje
 - Één been zwiept alsof het laskomt van de tak
 - schouders, ellebogen, handen, romp, knieën, tenen, ...
- Daag uit: combineer 2 lichaamsdelen (L - arm, R - been)
- Geef ook opdrachten met danskwaliteiten:
 - Je been voelt zwaar als een nat blad
 - De tovenaar maakt je arm heel licht als mist.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Tijd - Tempo

Thema tulpie:

- Start met een verhaal: "Een ruimtetovenaar komt aan op een planeet waar alles soms heel traag en dan plots heel snel beweegt."
- Alle kleuters zijn bevaren astronauten. De tovenaar (juf) wekt hen tot leven.
- "Je hele lichaam beweegt... maar heel traag, alsof je zweeft in een raket."
- "Oeil Er komen Ruimtestormen!" → Je lichaam beweegt plots heel snel, dan weer langzaam.
- Variëer per lichaamsdeel: "Alleen je arm beweegt supersnel", "Je hoofd draait traag rond zoals een planeet."
- speel met contrast in muziek: trage klanken vs. korte snelle klanken.

INFORMATIEKAART

Dansmemory

Wees niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Tijd - Tempo

Thema winter:

- Duo's bedenken samen een sneeuwbeveeg met bijbehorend tempo. Bijvoorbeeld:
 - Traag glijden op je kou
 - Snel rillen van de kou
 - Vallen in de sneeuw
- De duo's verspreiden zich en de 2 zoekers keren terug en raden de paren door namen te noemen
- Bij juiste match: het duo gaat bij de zoekers zitten of zitten ter plekke neer.
- Uitdagen door de bewegingen te versnellen of vertragen tijdens het uitvoeren
- zoekers krijgen bij fout antwoord een opdracht:
 - "rill snel 3 tellen", ...

Bouwsteen: Lichaam - Lichaamsdelen afzonderlijk

Thema bouwen (bouwplaats):

- De duo's zijn bouwmachines of werkers.
- Ze bedenken elk een beweging waarbij slechts één lichaamsdeel beweegt. Bijvoorbeeld:
 - Alleen de arm als een grijpkraan
 - Alleen het hoofd als een zwaelende haak
 - Alleen de benen als een trillende boor
- De duo's verspreiden zich en de 2 zoekers keren terug en raden de paren door namen te noemen
- Bij juiste match: het duo gaat bij de zoekers zitten of zitten ter plekke neer.
- Uitdagen: Beweeg met 2 afzonderlijke lichaamsdelen
- zoekers krijgen bij foute antwoord een opdracht:
 - "Maak 3 boortrappels met je benen"

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen. "Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stoptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de had liggend:

- MUGe2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren – Dans – ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm:

✓ **SERV4** Bewust sociale rollen opnemen die zowel het individueel als het groepsbelang ten goede komen in diverse situaties en contexten (leiding aanvaarden en opvolgen)

✓ **IKV4** Exploreren en experimenteren in de wereld rondom zich

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie. Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen. "Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stoptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de had liggend:

- MUGe2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren – Dans – ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm:

✓ **SERV4** Bewust sociale rollen opnemen die zowel het individueel als het groepsbelang ten goede komen in diverse situaties en contexten (leiding aanvaarden en opvolgen)

✓ **IKid3** Zichzelf worden in verbondenheid met anderen

Dansslingeren

Lesopbouw

- Aanzet** (5 minuten)
 - Vertrek vanuit de startervorm die je gekozen hebt
 - Vertel wat een dansslinger is met een kort verhaalje: bv. "We maken een dierenrein!"
 - Dansslinger: een dansreeks waarbij elke kleuter één voor één mee komt dansen in de slinger
 - Toon dit met een korte demo (bv. met twee kinderen en jezelf als startpunt)
- Opbouwfase** (10 minuten)
 - Begin zelf met dansen door de ruimte op muziek
 - Tijdens het dansen tik je een kleuter aan → die sluit zich achteraan aan in een slinger
 - De slinger groeit tot alle kinderen meedoen en beweegt samen verder door de ruimte
 - Je vormt een lange 'rein' met de kleuters.
 - Jij bent de leider en beweegt op verschillende manieren door de zaal.
- Verdieping** (5 minuten)
 - Als de kleuters het principe kennen, werk je dan in 2 groepjes (of groepjes van 4-5 kinderen)
 - Elke nieuwe danser voegt een eigen beweging toe aan de slinger, die door iedereen herhaald wordt (moeilijker)
 - Stimuleer expressie, duidelijkheid en originaliteit binnen het gekozen thema
 - Benoem wat je ziet
- Afsluit** (5 minuten)
 - Wat was de grappigste of moeilijkste beweging?
 - Link terug naar het thema: Welke bewegingen herkende je uit het verhaal/materiaal?
 - Laat enkele dansslingers presenteren wat ze deden.

Spiegelen

Lesopbouw

- Aanzet** (5 minuten)
 - Vertrek vanuit de startervorm die je gekozen hebt (bv. een verhaal, brainstorm of materiaalverkenning)
 - Verken samen enkele herkenbare bewegingen uit het thema (a.d.h.v. je startervorm)
 - Toon samen enkele bewegingen die makkelijk te spiegelen zijn
- Opbouwfase** (10 minuten)
 - Laat de kleuters in de kring staan, allemaal met het gezicht in de zelfde richting
 - Jij plaatst je zichtbaar vooraan tegenover de kleuters.
 - Toon eenvoudige bewegingen met de armen: zwaaien, cirkels maken, handen op hoofd leggen, ...
 - Zeg wat je doet terwijl je het toont: "Ik zwaai met mijn armen - de kinderen doen mee."
 - Doe samen een reeks rustige, duidelijke armbewegingen.
 - Herhaal deze bewegingen enkele keren
- Verdieping** (5 minuten)
 - Eventueel laat je één kleuter leider zijn: die staat naast jou of op jouw plek en doet een beweging, de rest doet na.
 - De kleuters worden in tweetallen verdeeld. De tweetallen gaan tegenover elkaar staan in twee frontrijen. Tussen de twee frontrijen staat er een lijn op de grond. (zie grondplan op informatiekaart)
 - Integreer bewegingen uit het gekozen thema (bv. golven van water, dreunen van een ollant)
 - Werk met muziek: traag/luchtig versus snel/hoekig (contrast)
- Afsluit** (5 minuten)
 - Indien er nog ruimte/focus voor is
 - Bespreek: Was het makkelijk om te volgen? Wat hielp?
 - Link terug naar het thema: Welke bewegingen pasten goed? Hoe voelde het?

Bouwstenen & deelaspecten

- Tijd - Tempo - bewegen op het ritme van de muziek en het tempo van de leider
- Ruimte - Richting - dansen in verschillende richtingen en vormen
- doorheen de ruimte bewegingen krijgen betekenis in het gekozen thema

Differentiatie & Aandachtspunten

- Beperk tot 2-3 bewegingen per reeks, herhaal regelmatig
- Beperk aantal kleuters in een slinger
- Zorg voor trage en expressieve bewegingen
- Stimuleer verbale reflectie ("Wat deed je eerst?" - "Wat volgde daarna?")
- Zorg voor een veilige, rustige slinger (niet rennen of trekken)
- Laat de laatste in de slinger de volgende leider worden.
- Gebruik ook je stem bij een beweging.

Taalontwikkeling

- Verwoorden van eigen bewegingen ("Ik spring", "Ik draai traag")
- Begrijpen en onthouden van een reeks instructies
- Actieve interactie en luisteren naar klasgenoten
- Begrijpen: achter, volgen, zwaaien, slinger

Organisatie & Muziek

- Staand in kring of in lijn, ruimtebesparend
- Mogelijk in klas met banken opzij of buiten bij goed weer
- Aantal kinderen per reeks aanpassen aan klasgrootte
- Kies rustige muziek en tempo

Bouwstenen & deelaspecten

- Relatie - Synchroon bewegen: kinderen stemmen hun bewegingen bewust af op de juf of op elkaar
- Relatie - Inspelen op elkaar: volger past zich aan leider aan binnen de spiegelopdracht
- Tijd - Tempo: bewegingen worden bewust traag of snel uitgevoerd en gevolgd

Differentiatie & Aandachtspunten

- Start je het best met de gehele klas met de leerkracht als leider.
- Begin met zittend spiegelen - verhoogt de focus en vermindert prikkels
- Beperk tot eenvoudige, symmetrische armbewegingen
- Laat kleuters die onzeker zijn gewoon meebewegen met de klas.
- Gebruik speelse beeldspraak: bv. "We zijn spiegels van elkaar", "Doe mee als een vlinderspiegel"
- Korte, duidelijke instructies geven
- Speel met tempo: traag - snel - weer traag

Taalontwikkeling

- Woorden koppelen aan bewegingen (zwaaien, draaien, rollen, opzij, buigen, omhoog)
- Taalsteun tijdens de instructie (versterken met gebaren)
- Actieve taaldoorstroming door samen benoemen en herhalen tijdens beweging
- Begrijpen van eenvoudige instructies

Organisatie & Muziek

- Start in vrije opstelling (alle kinderen kijken dezelfde kant op)
- Leerkracht als voorbeeld vooraan
- Rustige instrumentale muziek helpt om traag te bewegen
- Gebruik geen muziek tijdens instructies bij de start

De tovenaar komt

Leesboek

- 1. Aanzet (3-5 minuten)**
 - De Kleuters staan verspreid als standbeelden in de ruimte
 - Vertel een eenvoudige en beeldend verhaal (bv. "Er is een tovenaar in de zaal! Hij betovert ons zodat we kunnen dansen.")
 - Laat zien hoe de tovenaar (met een toverstaf of een ander voorwerp) de kinderen zachtjes aanraakt om hen te laten bewegen.
 - Herhaal kort enkele lichaamsdelen als voorbereiding
- 2. Opbouwfase (10 minuten)**
 - Zet de muziek aan ga zelf als tovenaar al dansend rond
 - De tovenaar raakt met een toverstaf de kleuters aan.
 - Wanneer ze aangestikt worden, mogen ze bewegen.
 - Als de tovenaar alle kleuters volledig in beweging heeft gezet, tovert hij de kleuters terug tot stilstand.

- 3. Verdieping (5-7 minuten)**
 - Bouw geleidelijk op naar het betoveren van één lichaamsdeel per kind (bv. "alleen je arm mag dansen")
 - Laat kinderen zelf een lichaamsdeel kiezen en bewegen zodra het wordt genoemd
 - Gebruik thema-opdrachten: "Beweeg als een pop.", "Beweeg als een robot met stijve armen".
- 4. Afsluit**
 - Laat de kinderen vrij dansen en zelf kiezen welke lichaamsdelen ze nog willen betoveren
 - Korte nabespreking: wat voelde grappig of moeilijk?
 - Laat 1 of 2 kinderen een tovenaarshouding voordoen en de anderen nadoen.

Bouwenstenen & deelaspecten

- Lichaam – lichaamsdelen afzonderlijk: kinderen gebruiken afzonderlijke lichaamsdelen bewust
- Lichaam – Lichaam als totaal: differentiatie tussen stil en actief lichaam, lichaamscontrole

Differentiatie & Aandachtspunten

- Start met betovering van het volledige lichaam: dit verlaagt de cognitieve en motorische drempel
- Bouw geleidelijk op naar het betoveren van één lichaamsdeel
- Gebruik traag tempo en veel herhaling
- Zet de kinderen voldoende uit elkaar
- Voorzie visuele herkenning voor de tovenaar (bv. toverstaf, lint, hoed)
- Werk met meerdere tovenaars bij grotere groepen
- Leerkracht of kleuter kan de rol van tovenaar opnemen

Taalontwikkeling

- Woordenschat lichaamsdelen: hoofd, knie, arm, voet, ...
- Instructiebegrip: reageren op "beweeg enkel je elleboog", "stop alles"
- Themawoorden verwerken

Organisatie & Muziek

- Activiteit kan doorgaan in klas (kring) of buiten
- Zet de kinderen voldoende uit elkaar zodat ze elkaar niet raken
- Geen snelle ritmes, zodat bewegingen traag en bewust blijven

Stopdans

Leesboek

- 1. Aanzet (3-5 minuten)**
 - Start met een korte dansopwarming in de kring; laat kleuters dansbewegingen nadoen zoals zwaaien, huppelen op de plaats, armen groot maken, draaien op hun pijkje.
 - Leg de spelregels duidelijk uit: dansen bij muziek, stilstaan zodra de muziek stopt (bv. "We zwaaien... standbeelden!")
 - Toon zelf enkele voorbeelden van bewegingen, speel met grote en kleine bewegingen (zwaaien, draaien...)
- 2. Opbouwfase (5-7 minuten)**
 - Kleuters dansen vrij rond in de ruimte terwijl de muziek speelt
 - Als de muziek stopt, moeten alle kinderen onmiddellijk bevriezen in een danshouding (o.b.v. de instructie van de leerkracht)
- 3. Verdieping (3-5 minuten)**
 - Geef specifieke dansopdrachten vooraf: dans als een dier, zwaai als een boom in de wind, enz.
- 4. Afsluit (5 minuten)**
 - Vraag welke danshouding ze het leukst vonden
 - Laat kinderen hun favoriete beweging tonen

Bouwenstenen & deelaspecten

- Tijd – Temporeel: reageren op de muziek: starten en stoppen
- Ruimte – Zich verplaatsen: dansen doorheen de ruimte met variatie in richting en afstand

Differentiatie & Aandachtspunten

- Geef vooraf dansinstructies zodat het geen loopspel wordt
- Stimuleer creativiteit: dansen met armen, benen, hele lichaam
- Geen eliminatie: iedereen blijft meedoen
- Gebruik duidelijke stopmomenten
- Wie beweegt bij een stopmoment krijgt een kleine opdracht (geen uitsluiting)
- Voeg thematische opdrachten toe om het rijker te maken
- Wie nog beweegt, krijgt een korte opdracht (bv. 3 sprongen, 5 keer ronddraaien)

Taalontwikkeling

- Begrijpen: start, stop, draaien, zwaaien, dans, houding
- Begrijpen van korte instructies en thematische opdrachten
- Uitbreiding met emoties

Organisatie & Muziek

- Werk in een open ruimte (kies met banken opzij of buiten bij goed weer)
- Gebruik muziek met duidelijke start/stop momenten of zet muziek handmatig aan/uit
- Kan in kleine groepen gespeeld worden bij weinig ruimte (groep danst terwijl andere groep kijkt, dan wisselen)
- Werk eventueel met herkenbare muziek (ritmisch en duidelijk)

INFORMATIEKAART

Dansslingeren

Waar niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Bouwsteen: Lichaam - Lichaamsgewicht en gewichtsverdeling

Thema 'Boerderij'
Samen ontdekken hoe boerderijieren bewegen. Experimenteer samen, vergeet niet om aan je bouwsteen te denken tijdens de dans!

Uitvoering

- De leerkracht begint als een kip → op je tenen, met kleine voorzichtige passen - het gewicht ligt op de voorvoet.
- Beweegt door de zaai en voegt telkens een leuter toe aan de slinger.
- Bij elk volgend dier dat wordt aangebracht verandert de beweging en de gewichtsverdeling:
 - Varken: kruijen op handen en knieën (gewicht op vier steunpunten)
 - Worm: liggend glijden over de vloer (gewicht op volledig lichaam)
 - Paard: krachtig stampen op hiel(en) (gewicht op hiel(en))

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Ruimte - Patronen

- Thema 'De zee'
- Taken op de speelplaats grondpatronen met krijt: kronkelende lijnen als golven, grote cirkels als zeebellen en zigzaglijnen als scherpe koraalranden.
 - Vertel de kleuters dat een schildpad hier van het strand naar de zee is gekropen en sporen heeft achtergelaten.
 - Laat de kleuters eerst de lijnen vrij verkennen, ga daarna pas aan de slag met de werkvorm. Bouw dit ook geleidelijk aan op, start met gewoon slingeren over de lijnen in een lange slinger. Werk daarna pas met de tikjes.
 - Je kan nog extra bouwstenen toevoegen bv. tijd - tempo, door rustig te stappen als een schildpad vs. snel stappen als een krib.

INFORMATIEKAART

Spiegelen

Waar niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Lichaam - Vorm

- Thema 'Dieren/Dierentuin'
- De juf maakt zich klein als een bolletje (egel), en recht daarna heel lang als een grafte. De kleuters spiegelen deze vormen met hun hele lichaam. Ze leren hun lichaamsspanning aanpassen aan de vorm (bol vs. gestrekt)

Bouwsteen: Ruimte - Hoogtelagen

- Thema 'Bloemen/De tuin'
- Vertel de kleuters dat ze zelf een zaadje zijn dat in de aarde zit. Ze maken zich heel klein en rollen zich op in een bolletje (lage laag). Langzaam begint het zaadje te groeien. Ze komen voorzichtig recht tot in de middenlaag en bewegen mee met het zonlicht
 - Tot slot vouwen ze zich helemaal open tot een bloem in de hoge laag - met grote, zachte bewegingen van armen en benen.

Bouwsteen: Lichaam - Lichaamsdelen afzonderlijk of als totaal

- Thema 'Herfst'
- De kleuters wandelen ter plaatse door het bos. Plots begint het te druppelen... Een regendruppel valt op je arm - beweeg je arm. Dan eentje op je been - beweeg je been. Telkens een ander lichaamsdeel beweegt mee.
 - Maar dan begint het te gieten!
 - De regen valt overal - je hele lichaam beweegt wild in de regen.
 - *Tja! Hou rekening met het niveau van je kleuters bij het kiezen van de lichaamsdelen die je benoemt.*

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je bli bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie.

Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoeem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen.

"Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stoptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters prikkelen om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je bli bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie.

Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoeem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen.

"Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken

Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stoptekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren

Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht

Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straal plezier uit!

Doelen

Benoeem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelaspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de hand liggend:

- Muge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - "

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm:

- **SERV4** Bewust sociale rollen opnemen die zowel het individueel als het groepsbelang ten goede komen in diverse situaties en contexten (leiding aanvaarden en opvolgen)

- **IKid3** Zichzelf worden in verbondenheid met anderen

INFORMATIEKAART

De tovenaars komt

Wanneer niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Tijd - Tempo

- Thema restaurant:
- In het restaurant gebeuren er gekke dingen... De tovenaars zwadit met zijn toverpepel en verandert het tempo van iedereen in de keuken!
 - De kleuters staan verspreid in de ruimte, als standbeelden van obers of koks.
 - De juf speelt de tovenaars (kok) en gebruikt een grote pollepel als tovervoorwerp.
 - De tovenaars betoveren de kleuters één voor één: Roet heel traag in de soep... met heel je lichaam draaien in het rond (lichaam als totaal)
 - Werk eerst met grote, duidelijke tempo verschillen voor het hele lichaam
 - Gebruik muziek om tempo extra te ondersteunen.
 - Daarna verfijnen naar één lichaamsdeel per keer: Alleen je arm roert de soep traag...
 - Integreer herkenbare bewegingen uit het restaurant: roeren, snijden, dragen, proeven, ...

Bouwsteen: lichaamsdelen afzonderlijk of als totaal

- Thema herfst:
- De kleuters wandelen ter plaatse in een denkbeeldig herfstbos.
 - De juf vertelt een fantasieerijke verhaal: "In het herfstbos woont een gekke tovenaars, die betoverd de bladeren (bladeren = de kleuters)
 - De juf of een kleuter speelt de tovenaars met een lint/toverstaaf.
 - Eerst betoverd de tovenaars alle kinderen zodat hun hele lichaam begint te dansen als dwarrelende blaadjes.
 - Nadien proberen we de lichaamsdelen afzonderlijk te bewegen.
 - Nu betoverd de tovenaars de bladsteel (één been).
 - Nu betoverd hij één arm en één been, de kinderen bewegen zoals een blad in de wind.
 - Variaties toepassen bv. met knie, hoofd, schouder, ...
 - Gebruik herfstwoorden zoals: dwarrelen, boom, regen, ...
 - We eindigen met: "Er is minder wind. De tovenaars tovert jullie weer stil. We dwarrelen rustig op de grond."

INFORMATIEKAART

Stopdans

Wanneer niet bang om meerdere bouwstenen te combineren en/of nog andere bouwstenen uit te proberen.

Extra mogelijke bouwstenen + voorbeelden

Bouwsteen: Lichaam - Vorm

- Thema: Sporten
- Start de activiteit met 'Elastische Fred': een sportman die zich soms helemaal uitrekt als een elastiek en dan weer helemaal klein wordt.
 - Laat de kleuters vrij bewegen op muziek.
 - Bij het stoppen van de muziek nemen ze een standbeeld aan:
 - Fred rekt zich uit: kleuters maken een grote vorm
 - Fred krimpt in: kleuters maken een kleine vorm
 - Laat hen zoeken naar verschillende manieren om grote en kleine vormen te maken met hun lichaam.
 - Laat daarna ook grote en kleine vormen maken tijdens het bewegen (bv. breed bewegen vs. klein, smal bewegen door de zaal).

Bouwsteen: Kracht - Gewicht

- Thema 'Feest'
- We gaan naar een feest! Eerst dansen we met lichte slingers/balonnen, daarna dragen we zware cadeaus.
- Luchtvoeling
- Lichte bewegingen met materiaal (kies voor licht materiaal zoals een slaatje of ballon) - Laat het dansen en zweven in de lucht.
 - Experimenteren wanneer de muziek speelt, wanneer de muziek stopt staat iedereen stil.
 - Herhaal dit dan zonder materiaal. Nu worden ze zelf het lichte materiaal en bewegen ze dus licht.
 - Zware bewegingen met denkbeeldig cadeau
 - Daarna worden ze zelf het zware cadeau. Zwaar bewegen.
 - Pas nu de werkvorm toe en speel met de bewegingen. Geef de kleuters instructies over hoe ze moeten bewegen (zwaar/licht).
 - Voeg eventueel een extra opdracht toe aan hoe ze moeten stilstaan (kans om extra bouwsteen toe te voegen).

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters pikken om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie.

Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen.

"Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken
Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stopstekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren
Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht
Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straalt plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelaspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de had liggend:

- Muge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm: **SEVA** Bewust sociale rollen aanpakken die zowel het individueel als het groepsbelang ten goede komen in diverse situaties en contexten (leiding aanvaarden en opvolgen)

IKW1 Exploreren en experimenteren in de wereld rondom zich

Begeleiding

Geef ruimte aan creativiteit

Geef open opdrachten of vragen die kleuters pikken om zelf te bewegen, zoals: "Hoe beweeg jij als je blij bent?" of "Hoe zou een boom dansen in de wind?"

Gebruik de bouwstenen bewust

Koppel je dansinstructies aan elementen als ruimte, tijd, kracht, lichaam en relatie.

Zo stimuleer je variatie in beweging en muzische groei.

Benoem en versterk

Geef positieve, gerichte feedback tijdens het dansen.

"Wat knap dat jij zo langzaam kan bewegen!" of "Jij gebruikt echt heel je lichaam!"

Zorg voor veiligheid en duidelijke afspraken
Maak vooraf afspraken over bewegingsruimte, stopstekens en hoe je veilig samen beweegt.

Laat kinderen experimenteren en reflecteren
Stimuleer ook een korte nabespreking: "Wat vond je leuk? Wat vond je moeilijk?" Zo groeit hun zelfinzicht en dansplezier.

Doe mee als leerkracht
Toon zelf hoe je mee geniet, geef mee het goede voorbeeld, moedig aan en straalt plezier uit!

Doelen

Benoem de bouwstenen en werkvormen waarop jij focust.

Binnen dans onderscheiden we vijf bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, kracht en relatie. Wees je ook altijd bewust van welke deelaspecten binnen deze bouwstenen je centraal stelt.

Meest voor de had liggend:

- Muge2 De muzische bouwstenen beleven, herkennen, onderzoeken en hanteren - Dans - ...

Vervolgens kies je de bouwsteen of -stenen uit die jij centraal zet in je speelleerkan: Tijd, Kracht, Vorm, Ruimte en/of Relatie.

Ga daarna na welke andere domeinen gekoppeld kunnen worden.

Concrete voorbeelden binnen deze werkvorm: **MZ20** Adequaat reageren op zintuiglijke impulsen

IVoc2 Exploreren en experimenteren in de wereld rondom zich

WORKSHOP MUZISCH DANSEN IN DE KLEUTERKLAS

WAAROM DANSEN MET KLEUTERS?

- Kleuters drukken zich van nature graag uit via beweging
- Dans bevordert zelfvertrouwen en expressie
- Stimuleert fantasie en inlevingsvermogen
- Ideale uitlaatklep voor energie en emoties

VOORDELEN VAN DANS

- Stimuleert motorische ontwikkeling: coördinatie, evenwicht, lichaamsbewustzijn
- Bevordert sociaal-emotionele ontwikkeling: samenwerken, durven, expressie
- Ondersteunt creativiteit en muzisch bewustzijn
- Versterkt taalontwikkeling, vooral bij tweede taalverwervers

LINK MET TAALONTWIKKELING

- Dans maakt taal zichtbaar, tastbaar en betekenisvol
- Kinderen verwerven taal sneller in een bewegende, expressieve context
- Volgens Saskia Sap (TOLD-model) versterkt dans taal doordat het:
 - woordenschat ondersteunt via bewegingservaringen
 - actief luisteren en begrip stimuleert
 - uitnodigt tot herhalen, benoemen en verwoorden
- Dans bevordert taalgebruik zonder de focus te leggen op correctheid – veiligheid en plezier staan centraal

LINK ANDERE ONTWIKKELVELDEN

MUZISCHE ONTWIKKELING Dans als expressiemiddel	MOTORISCHE ONTWIKKELING Groot-motorisch & lichaamsbesef	TAALONTWIKKELING Taalgrip Woordenschat Expressie
SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING Zelfvertrouwen & samenspel	COGNITIEVE ONTWIKKELING Concentratie Patroonherkenning Fantasie	

DANS – KRACHTIG

- Kinderen leren met hun hele lijf
- Beweging geeft betekenis aan taal en concepten
- Dans is breed inzetbaar: in thema's, verhalen, hoeken...
- Geen perfecte uitvoering nodig – alles draait om beleving

DANSKAARTEN TOOL

- MAKKELIJK INZETBAAR ZONDER VOORBEREIDING
- PER ACTIVITEIT EEN DUIDELIJKE STARTVORM + WERKVORM
- STEEDS THEMATISCH BRUIKBAAR, INCLUSIEF TAAL- EN ONTWIKKELDOELEN
- MET QR-CODES VOOR MUZIEK

AAN DE SLAG

- WE GAAN SAMEN DE KAARTEN ECHT GAAN GEBRUIKEN EN UITPROBEREN
- DOE EERSTE KEER VOOR ONS, DUS HET WORDT OOK VOOR ONS EEN SPANNENDE WORKSHOP
- FEEDBACK & TIPS ZIJN MEER DAN WELKOM!

Vanaf volgende week maandag mogen jullie er dan een hele week met aan de slag gaan in de klas!

DANKJEWEL!

Heb je nog vragen?

Vragenlijst: Testmoment - Dansklaar!

Bedankt om de danstool vandaag te testen! Met jouw feedback kunnen we nagaan wat goed werkt en waar we nog moeten bijsturen. Dit invullen duurt slechts enkele minuten, bedankt voor je tijd!

Naam & klasgroep *

Korte antwoordtekst

1. Ik vond het gemakkelijk om de activiteit voor te bereiden met de tool. *

- ☐ 1. Helemaal niet
- ☐ 2. Eerder niet
- ☐ 3. Neutraal
- ☐ 4. Eerder wel
- ☐ 5. Helemaal wel

2. Wat heeft jou geholpen bij een vlotte voorbereiding? *

Tekst lang antwoord

3. Wat was minder duidelijk of liep moeilijk? *

Tekst lang antwoord

4. Welke danskaarten heb je gebruikt? (Groen & blauw) *

Korte antwoordtekst

5. De werkvorm was haalbaar voor mijn klasgroep. *

- ☐ 1. Helemaal niet
- ☐ 2. Eerder niet
- ☐ 3. Neutraal
- ☐ 4. Eerder wel
- ☐ 5. Helemaal wel

6. Hoe reageerden de kleuters op de activiteit? *

Tekst lang antwoord

7. Wat werkte goed tijdens deze dansactiviteit? *

Tekst lang antwoord

8. Wat zou je aanpassen bij een volgende keer? *

Tekst lang antwoord

9. Heb je tips, ideeën of aanvullingen voor de makers van de tool? *

Tekst lang antwoord

10. Heeft onze tool je vertrouwen versterkt om meer en gericht met dans aan de slag te gaan in de toekomst? Waarom wel of niet? *

Tekst lang antwoord

Bijlage G: Leidraad focusgroepgesprek – Evaluatie Dansklaar!

Situering:

Dit focusgroepgesprek vond plaats na de testfase van de dansbox “Dansklaar!” en had als doel om met drie leerkrachten dieper in te gaan op hun ervaringen, feedback en aanbevelingen voor de tool.

Doel:

- Ervaringen met de tool bespreken
- Sterktes en verbeterpunten benoemen
- Draagvlak en motivatie verkennen
- Evalueren of de tool haalbaar is binnen de klaspraktijk

Gespreksopbouw en vragen

1. Introductie

- Dankwoord voor deelname
- Korte herhaling van de bedoeling: “We zijn benieuwd naar jullie ervaring met de tool Dansklaar! na de try-out. Wat werkte goed? Wat kan beter? Jullie feedback helpt ons om het ontwerp te verbeteren.”

2. Eerste indrukken

- Wat vond je van het algemeen concept van de dansbox?
- Was het meteen duidelijk hoe de tool werkt?
- Welke eerste indruk had je van de opbouw, structuur en lay-out?

3. Gebruiksvriendelijkheid

- Hoe vlot was het om de werkvormkaarten in de klas te gebruiken?
- Was de instructie op de kaarten voldoende duidelijk?
- Wat vond je van de QR-codes met muziek? Werkten ze ondersteunend?

4. Inhoud en muzisch karakter

- Vond je de werkvormen voldoende muzisch (meer dan “nadoen”)?
- Was er voldoende ruimte voor improvisatie of dansexpressie?
- Wat vonden je kleuters van de activiteiten?

5. Werkdruk en haalbaarheid

- Hoeveel tijd kostte het om met de tool aan de slag te gaan?

- Voelde het als “extra werk” of juist als ondersteuning?
- Zou je de tool opnieuw gebruiken, en zo ja: wanneer?

6. Differentiatie en context

- Was het verschil tussen jongste en oudste kleuters nuttig?
- Zou je de werkvormen ook buiten de turnzaal kunnen gebruiken?
- Werkte de tool voor jouw klascontext?

7. Motivatie en teamwerking

- Wat gaf jou motivatie om ermee aan de slag te gaan?
- Denk je dat het helpt als je als team samen start met de tool?
- Zou je deze tool aanraden aan collega's?

8. Aanbevelingen

- Welke elementen van de tool zou je zeker behouden?
- Wat zou je graag toegevoegd of aangepast zien?
- Is er iets dat je gemist hebt in de huidige versie?

Afsluiting:

“Dankjewel voor jullie open feedback! We nemen dit allemaal mee in de verdere verfijning van Dansklaar!. Jullie bijdrage is van grote waarde.”